

**VYSOKÁ ŠKOLA EVROPSKÝCH A
REGIONÁLNÍCH
STUDIÍ, Z. Ú., ČESKÉ BUDĚJOVICE**

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

EUTANÁZIE Z POHLEDU TRESTNÍHO PRÁVA

Autor práce: David Kfeller, DiS.

Studijní program: Bezpečnostně právní činnost

Forma studia: Kombinovaná

Vedoucí práce: JUDr. Jiří Hruška, Ph.D.

Katedra: Katedra právních oborů a bezpečnostních studií

2024

VYSOKÁ ŠKOLA EVROPSKÝCH A REGIONÁLNÍCH STUDIÍ, z. ú.
Žižkova tř. 1632/5b, 370 01 České Budějovice

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Jméno a příjmení studenta: David Kfeller, DiS.

Studijní program: Bezpečnostně právní činnost

Forma studia: Kombinovaná

Místo studia: Příbram

Název bakalářské práce: Eutanazie z pohledu trestního práva

Název bakalářské práce v anglickém jazyce: Euthanasia from the Criminal Law Perspective

Katedra: Katedra právních oborů a bezpečnostních studií

Vedoucí bakalářské práce: JUDr. Jiří Hruška, Ph.D.

Datum zadání bakalářské práce: září 2023

Cíl bakalářské práce:

Komparace právního režimu ve vztahu k eutanázii v ČR a ve vybraných zemích EU, jakož i třetích zemích a formulace návrhů *de lege ferenda*.

Student: David Kfeller, DiS.	8.11.2023 datum	 podpis
Vedoucí práce: JUDr. Jiří Hruška, Ph.D.	8.12.2023 datum	 podpis

Schvaluji zadání bakalářské práce:

Vedoucí katedry: doc. JUDr. Roman Svatoš, Ph.D.	11.12.2023 datum	 podpis
Prorektor pro studium a vnitřní záležitosti: doc. PhDr. Miroslav Sapík, Ph.D.	13.12.2023 datum	 podpis
Rektor: doc. Ing. Jiří Dušek, Ph.D.	18.12.2023 datum	 podpis

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracoval samostatně, na základě vlastních zjištění a s použitím odborné literatury a materiálů uvedených v seznamu použitých zdrojů.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce v elektronické podobě ve veřejně přístupné části infodisku VŠERS, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky vedoucího a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce systémem na odhalování plagiátů.

.....

Děkuji vedoucímu bakalářské práce JUDr. Jiřímu Hruškovi, Ph.D. za cenné rady, připomínky a metodické vedení práce.

ABSTRAKT

KFELLER, D. *Eutanázie z pohledu trestního práva*: bakalářská práce. České Budějovice: Vysoká škola evropských a regionálních studií, 2024. 62 s. Vedoucí bakalářské práce: JUDr. Jiří Hruška, Ph.D.

Klíčová slova: eutanázie, usmrcení na žádost, asistovaná sebevražda, vražda, privilegovaná skutková podstata trestného činu.

Předkládaná práce je věnována tématu eutanázie coby způsobu ukončení lidského života v případě, že je daný jedinec vážně nemocen, pociťuje značné bolesti a zlepšení jeho zdravotního stavu je dle kvalifikovaného lékařského úsudku vyloučeno. Po nezbytném rozboru základních pojmů se práce věnuje komplexní analýze problematiky eutanázie. Kromě řady aspektů etických či sociálních je zásadní dopad eutanázie do sféry trestního práva. Eutanázie je podrobně posouzena z právního hlediska z pohledu současné české trestněprávní úpravy. Také se zabývá ustanovením, týkajícím se trestného činu „usmrcení na žádost“, jenž byl obsažen v původním vládním návrhu současného trestního zákoníku. Práce obsahuje komparaci právní úpravy eutanázie mj. ve vybraných státech EU. V návaznosti na to jsou předloženy návrhy *de lege ferenda*.

ABSTRACT

KFELLER, D. Euthanasia from the Criminal Law Perspective Bachelor Thesis.
České Budějovice: The College of European and Regional Studies, 2024. 62 pp.
Supervisor: JUDr. Jiří Hruška, Ph.D

Key words: euthanasia, killing on request, assisted suicide, murder, privileged fact of the crime.

The present work is devoted to the topic of euthanasia as a way of ending human life when the individual is seriously ill, experiencing considerable pain and improvement in his or her health is, in the qualified medical judgment, impossible. After the necessary analysis of basic concepts, the thesis deals with a comprehensive analysis of the issue of euthanasia. In addition to a number of ethical or social aspects, the impact of euthanasia in the sphere of criminal law is crucial. Euthanasia is examined in detail from the legal point of view of the current Czech criminal law. It also examines the provision relating to the offence of "killing on request", which was included in the original governmental draft of the current Criminal Code. The work contains a comparison of the legal regulation of euthanasia in selected EU countries, among others. Following this, *de lege ferenda* proposals are presented.

Obsah

Úvod	9
1 Cíl a metodika bakalářské práce	11
2 Charakteristika eutanázie	12
2.1 Základní pojmy.....	12
2.1.1 Smrt.....	12
2.1.2 Eutanázie	13
2.1.3 Vražda a sebevražda.....	17
2.2 Typy eutanázie	18
2.2.1 Aktivní	18
2.2.2 Pasivní.....	18
2.2.3 Asistovaná sebevražda	19
2.3 Terminální sedace.....	20
2.4 Zneužití eutanázie v Německu – Třetí říši	21
3 Skutková podstata trestného činu usmrcení na žádost podle § 118 věcného záměru trestního zákoníku.....	23
4 Další snahy o právní úpravu eutanázie na území ČR.....	31
4.1 Právní stav před vznikem Československé republiky	31
4.2 Legislativní návrhy po vzniku Československé republiky	32
4.2.1 Profesorská osnova z roku 1926	32
4.2.2 Ministerská unifikační osnova z roku 1937	33
4.2.3 Návrh Komise pro rekonstrukci trestního práva hmotného a procesního z roku 1996.....	34
4.2.4 Návrh zákona o důstojné smrti z roku 2008.....	35
4.2.5 Návrh zákona o paliativní péči, rozhodování na konci života a eutanazii - 2020	36
4.2.6 Návrh zákona o paliativní péči, rozhodování na konci života a eutanazii - 2024	36
5 Právní posouzení případů eutanázie v podmínkách České republiky	38
5.1 Trestněprávní vymezení jednání, odpovídající eutanazii	38

5.2	Informovaný souhlas	39
5.3	Dříve vyslovené přání	41
5.4	Upuštění od marné léčby	41
5.5	Svolení poškozeného podle § 30 trestního zákoníku	42
6	Právní úprava eutanázie ve vybraných zemích.....	44
6.1	Nizozemsko	45
6.2	Lucembursko	46
6.3	Švýcarsko	47
6.4	Kanada.....	48
	Závěr	51
	Seznam použitých zdrojů	53
	Seznam zkratk	62
	Seznam tabulek	62

Úvod

Konec lidského života je nesporně tou nejzásadnější událostí, která každého potká. Primárně to samozřejmě platí o smrti vlastní, ovšem skon blízké osoby je zcela nepochybně tragédií, na kterou je velmi obtížné se předem připravit. Obdobné lze ovšem konstatovat též o dlouhodobém utrpení, ať vlastním, či blízké osoby.

Smrt může mít celou řadu podob, více či méně tragických a bolestivých, respektive více či méně „milosrdných“. Eutanázie je jeden ze způsobů, v jejichž důsledku je v některých případech smrt „navozena“. Dalšími formami pak je smrt v důsledku nemoci či úrazu nebo zranění, smrt v důsledku vysokého věku, či třeba sebevražda. Té se eutanázie blíží nejvíce, neboť se u ní také jedná o dobrovolné ukončení života. Oproti sebevraždě je ovšem s víceméně významnou dopomocí jiné osoby, nebo osob.

Eutanázie představuje způsob ukončení lidského života v případě, že daný jedinec je vážně nemocen, pociťuje značné bolesti a zlepšení jeho zdravotního stavu je dle kvalifikovaného lékařského úsudku vyloučeno.

Lze tedy konstatovat, že u eutanázie se jedná o „vědomé“ ukončení života, na rozdíl třeba od úmrtí způsobeného infekční nemocí. Zásadní otázkou ovšem zůstává, jak hledět na toho, kdo se na ní podílel (a smrt osoby tedy *de facto* způsobil, byť v souladu s jejím přáním, či ve snaze ušetřit ji dalšího utrpení třeba při velmi bolestivé nemoci).

Po vymezení základních pojmů se práce věnuje komplexní analýze problematiky eutanázie. Kromě řady aspektů etických či sociálních se eutanázie zásadně projevuje v oblasti trestněprávní.

Případy eutanázie nejsou v českém právním řádu vyřešeny. Osoba, která se na ní podílí, může být považována za pachatele trestného činu vraždy dle § 140 zákona

č. 40/2009 Sb., *trestní zákoník*, ve znění pozdějších předpisů (dále i jen „TrZ“), nebo účast na sebevraždě dle § 144 TrZ, případně trestného činu zabití podle § 141 TrZ.

Současně je v práci věnována pozornost otázkám informovanému souhlasu pacienta, jenž představuje zcela zásadní prvek jeho vůle, předcházející lékařským zákrokům. Informovaný souhlas, resp. nesouhlas, tzv. negativní revers, může za splnění zákonných podmínek představovat způsob, jak docílit postupu, který může cíleně končit smrtí pacienta.

V práci je taktéž blíže zmíněna skutková podstata trestného činu „usmrcení na žádost“ podle § 118 TrZ, jež bylo obsaženo v původním vládním návrhu současného trestního zákoníku. Popsány jsou okolnosti, jež vedly zprvu k začlenění tohoto trestného činu do věcného záměru trestního zákoníku, jakož i ty, jež posléze vedly k jeho vyloučení z finální podoby tohoto právního předpisu. V souvislosti s tím jsou uvedeny další legislativní návrhy, týkající eutanázie či s ní související, v minulosti uplatňované. Uvedené považuje autor za potřebné z důvodu analýzy přístupu k této problematice, resp. k její vhodné právní úpravě.

Nedílnou součástí práce je také charakteristika některých již nyní uznávaných postupů, jenž jsou v souladu *lege artis*, a nevyléčitelně nemocnému v terminální fázi jeho nemoci ulevují, ač současně v důsledku vedou k jeho smrti.

Praktická část práce obsahuje komparaci právní úpravy eutanázie ve vybraných státech EU. Blíže jsou zkoumány právní úpravy, v nichž není eutanázie považována za trestný čin. V návaznosti na to jsou uvedeny i některé návrhy *de lege ferenda*.

1 Cíl a metodika bakalářské práce

Bakalářská práce se zabývá eutanázií z pohledu trestního práva. Cílem bakalářské práce je v souladu s projektem bakalářské práce komparace právního režimu ve vztahu k eutanázii v ČR a ve vybraných zemích EU, jakož i v třetích zemích, a formulace návrhů *de lege ferenda*.

Za tímto účelem jsou nejprve vymezeny základní pojmy. Následně je provedena komplexní analýza problematiky eutanázie. Těžištěm práce je dopad eutanázie do sféry trestního práva. Eutanázie je podrobně posouzena z právního hlediska z pohledu současné české trestněprávní úpravy. Taktéž se zabývá ustanovením, týkajícím se trestného činu „usmrcení na žádost“, jež bylo obsaženo v původním vládním návrhu současného trestního zákoníku. Zkoumány jsou okolnosti, které vedly zprvu k začlenění tohoto trestného činu do věcného záměru trestního zákoníku, jakož i ty, jež posléze vedly k jeho vyloučení z konečné podoby tohoto právního předpisu. Je provedena komparace právní úpravy eutanázie ve vybraných státech EU. Jsou tak zejména popsány právní úpravy, v nichž není eutanázie považována za trestný čin. V návaznosti na to jsou předloženy i návrhy *de lege ferenda*.

Pro dosažení stanovených cílů byly uplatněny následující metody zkoumání:

- studium právnické a jiné odborné literatury, právních předpisů a relevantních internetových zdrojů,
- deskriptivní metoda,
- základní metodou zpracování práce byla teoretická analýza doplněná o další logické metody,
- komparační metoda,
- interdisciplinární přístup.

2 Charakteristika eutanázie

Pro analýzu dané tematiky je nezbytné vymezit základní pojmy. Jednak se jedná o pojmy lékařského rázu, dále pak o takové, která slouží k popisu jednotlivých typů eutanázie a taktéž o relevantní termíny trestněprávní.

2.1 Základní pojmy

Jelikož je tato práce zaměřena na otázky zcela nedílně spjaté se smrtí člověka, je zcela nezbytné zprvu alespoň stručně definovat základní pojmy. Ač se na první pohled jeví běžnými, je skutečností, že pro potřeby např. právě trestněprávních souvislostí musí být takové pojmy zcela jednoznačné. Předěl mezi jednáním „beztrestným“ a jednáním protiprávním, přesněji řečeno trestným, může být velice tenký.

2.1.1 Smrt

Smrt lze definovat různými způsoby. Například ji lze popsat coby proces zániku živého organismu, ke kterému dochází buď přirozeně, v důsledku uplatnění biologických zákonitostí, nebo v důsledku nějakého násilného, ať již jednorázového nebo pozvolného zásahu do živého organismu, jenž nezvratně poškozuje a rozkládá jeho funkce.¹ Jistě lze více než souhlasit s tím, že se jedná o jednu ze základních mezních situací lidského života,² avšak zejména pro účely trestního práva je nezbytné ji definovat podrobněji.

V naprosté většině případů je ovšem to, co smrtí rozumět, zřejmé. Smrt je totiž přeměna, kterou živý tvor ztrácí život a stává se z něj mrtvé tělo, přičemž; všechny životní projevy se nevratně ztrácejí. Základních definic smrti je ovšem možné nalézt

¹ Srov. *Smrt*. Online. NEŠPOR, Z. R. Sociologická encyklopedie. 2017. Dostupné z: <https://encyklopedie.soc.cas.cz/w/Smrt>. [cit. 2023-10-15].

² Tamtéž.

více, přičemž na základní úrovni je možno smrt chápat jako „individuální zánik organismu“.³

Smrt je „*nevratná/ ireverzibilní změna, zastavení životních funkcí. Je to úplná a trvalá ztráta vědomí a nastává po ukončení života.*“⁴ Domnívám se, že tato definice smrti je pro účely práce plně použitelná.

Dále je třeba uvést, že „*řada vědeckých názorů se ztotožňuje s faktem, že vhodným kritériem smrti člověka je právě smrt celého mozku.*“⁵ Toto je uvedeno i v našem právním řádu, neboť dle § 2 písm. e) zákona č. 285/2002 Sb., *o darování, odběrech a transplantacích tkání a orgánů a o změně některých zákonů (transplantační zákon)*, ve znění pozdějších předpisů, se smrtí se rozumí *nevratná ztráta funkce celého mozku, včetně mozkového kmene, nebo nevratná zástava krevního oběhu.*

2.1.2 Eutanázie

V historii nebyl výklad pojmu eutanázie jednotný, neboť v oblasti lékařské etiky existuje jen málo termínů, jež by měly v dějinách, jakož i u různých autorů na tolik odlišných obsahů jako právě tento. Podstata tohoto pojmu je však nyní zcela odlišná od „dobré smrti“, jedná se spíše o situaci, kdy chce lékař zabít a také zabije (ať již skutkem, nebo nekonáním) svého pacienta, a to na jeho vlastní, aktivní žádost. Pacient samozřejmě musí mít dostatečnou mentální kapacitu, a také dostatečné informace a nesmí jednat pod nátlakem.⁶

³ Srov. HAŠKOVCOVÁ, Helena. Eutanázie v České republice. *Medica Revue*, 9/1996, s. 30. Cit. dle: ROZSYPALOVÁ M. Přístup ke smrti v moderní společnosti. https://is.muni.cz/th/r2zia/Rozsypalova_-_Diplomova_prace.doc s. 6.

⁴ Srov. HENZELOVÁ, Maria de. Smrt zblízka, ETC Publishing, r.1997, Cit. dle NIETZELOVÁ, J. Umírání a smrt z pohledu pečujících osob https://is.jabok.cz/th/jf723/Bakalarska_prace_-_korektovana.docx, s. 10.

⁵ Srov. MUNZAROVÁ, M. Vybrané kapitoly z lékařské etiky. I. Smrt a umírání. Brno: Masarykova univerzita v Brně. Středisko pro pomoc studentů se specifickými nároky, 2003, s. 16 cit. dle: https://is.muni.cz/th/nqni/Pravo_na_dustojne_umirani._Pravne-filozoficka_analyza_problemu..pdf

⁶ Srov. VÁCHA, M. *Eutanázie: Definice, historie, legislativa, etika*. Praha: Grada, 2019, s. 3.

Samotný termín **eutanázie** (běžně označovaná též za eutanázii, či euthanasii) je pojmem vycházejícím z řečtiny: *eu* znamená řecky „dobrý, správný“ a *thanatos* smrt-etymologicky se jedná o **dobrou smrt**.

Je zajímavé, že to, co je považováno za dobrou smrt, nebylo ani v antice jednotné, přičemž za dobrou smrt bývala často považována rychlá smrt bez většího utrpení, nebo také smrt, již nepředcházely útrapy stáří. Velmi často ale byla smrt chápána coby vyvrcholení života, nebo jako příležitost, při které se osvědčuje kvalita člověka. Dobrou smrtí proto byla třeba hrdinská smrt v heroickém vzmachu a slávě na bitevním poli, kdy byl umírající na vrcholu mladistvých sil. Později tak byla chápána zejména smrt z rukou nepřátel při obraně vlasti, nebo záchraně přátel a blízkých. Ještě později, zejména co se křesťanů týče, to byla smrt mučednická. Dobrá smrt ale nezbytně nemusí být provázena okázalým hrdinstvím. Již od klasických dob se znakem dobré smrti stala schopnost smrt přijmout a nést tak svůj úděl. Dobrou smrtí tak je zejména smrt přijatá s vnitřní vyrovnaností a důstojností.⁷

Sokrates⁸ se zasazoval za právo na „milosrdnou smrt“. Platón⁹ pak uvádí, že obec mají tvořit duševně a tělesně zdraví jednotlivci, přičemž tu myšlenku rozvádí s tím, že ostatní se nechají zemřít. Prodlužování špatného života rozhodně nepovažoval za efektivní. Aristoteles¹⁰ se ale k tomuto staví zamítavě: „*Přivodit si smrt, abychom se vyhnuli chudobě nebo hoři lásky anebo vůbec nějakému zármutku, nenáleží člověku statečnému, nýbrž spíše zbabělci; je totiž změkčilostí vyhýbat se protivenstvím a sebevrah nepodstupuje smrt proto, že je to krásné, nýbrž proto, že se vyhýbá zlu.*“

V antice „dobrá smrt“ (resp. to, zda bude dobrá) závisela primárně na člověku a na tom, jak se na tento okamžik připravil. To však vůbec neznamená, že by již tehdy

⁷ Srov. LOUČKA, M., ŠPINKA, Š., ŠPINKOVÁ, M. *Eutanazie. Víme, o čem mluvíme?* Praha: Cesta domů, 2016, s. 9.

⁸ Srov. CÍSAŘOVÁ, D., SOVOVÁ, O. et al. *Trestní právo a zdravotnictví. 2., upr. a rozš. vyd. Studijní texty (Orac)*. Praha: Orac, 2004, s. 103.

⁹ Srov. PLATÓN, „Ústava“, Nakladatelství Svoboda, Praha 1993, verš 410a. Cit. dle: CÍSAŘOVÁ, D., SOVOVÁ, O. et al. *Trestní právo a zdravotnictví. 2., upr. a rozš. vyd. Studijní texty (Orac)*. Praha: Orac, 2004, s. 103.

¹⁰ Srov. ARISTOTELES, „Etika Nikomachova“, Rezek, Praha 1996 s. 85, verš 1116a. Cit. dle: CÍSAŘOVÁ, D., SOVOVÁ, O. et al. *Trestní právo a zdravotnictví. 2., upr. a rozš. vyd. Studijní texty (Orac)*. Praha: Orac, 2004, s. 103.

nebyly diskutovány otázky související s „pomocí“ lékaře při smrti a umírání. Jednak byla velice často rozebírána choulostivá otázka, zda, a případně jakým způsobem má lékař nevléčitelně nemocné léčit. Dále pak byl znám problém podání smrtícího jedu lékařem. Z Hippokratovy přísahy však plyne, že opravdovým problémem bylo zneužití lékařských znalostí léků, a tedy podíl lékaře na travičství, ne „eutanazie“ v moderním smyslu.¹¹

Ani ve středověku nebyla eutanázie chápána v současném smyslu. Tomáš Akvinský¹² byl kritikem eutanázie, přičemž zdůrazňoval, „že je třeba nezasahovat do přirozeného běhu umírání.“

Smrt byla vnímána náboženským úhlem pohledu, přičemž tehdejší kultura počítala s posmrtným životem, přičemž a význam smrti zdůrazňovala jakožto důležitý okamžik přechodu do věčnosti. To však neznamená, že nebylo rozuměno utrpení a nebylo soucitu s umírajícími. Jen si lidé této kultury uvědomovali, že do momentů, ve kterých se odehrává jedno z největších tajemství lidského života, lze vstupovat toliko s velikou citlivostí a úctou. Můžeme a máme tedy být nablízku, pomáhat nést tíhu tohoto přechodu, pomoc však musí být nesena pokorou, která vyplývá z reflexe omezených lidských možností a z vědomí, že jsme účastni čehosi přesahujícího. Do tohoto křehkého tajemství se tedy nepatří zasahovat, jelikož máme k dispozici pouze lidské prostředky.¹³

Ani v současnosti ostatně není názor katolické církve na eutanázii vstřícný, neboť dle něj je dobrovolná eutanazie „vražda, ať jsou její způsoby a důvody jakékoliv. Těžce odporuje důstojnosti lidské osoby a úctě k živému Bohu, jejímu stvořiteli.“¹⁴ Současně však zastává realistický přístup k využívání utišujících prostředků, byť mohou smrt uspíšit: „Užívání utišujících prostředků ke zmírnění bolesti umírajícího, i s rizikem,

¹¹ Srov. LOUČKA, M., ŠPINKA, Š., ŠPINKOVÁ, M. *Eutanazie. Víme, o čem mluvíme?* Praha: Cesta domů, 2016, s. 10.

¹² Srov. CÍSAŘOVÁ, D., SOVOVÁ, O. et al. *Trestní právo a zdravotnictví*. 2., upr. a rozš. vyd. Studijní texty (Orac). Praha: Orac, 2004, s. 103.

¹³ Srov. LOUČKA, M., ŠPINKA, Š., ŠPINKOVÁ, M. *Eutanazie. Víme, o čem mluvíme?* Praha: Cesta domů, 2016, s. 11.

¹⁴ Srov. *Citáty z Katechismu katolické církve 2276-2279; 2324 - Eutanazie*. Online. Pastorage.cz. 2000. Dostupné z: <https://www.pastorage.cz/tematicke-texty/2276-2279-2324>. [cit. 2024-02-18].

*že se ukrátí jeho dny, může odpovídat lidské důstojnosti, není-li smrt chtěna ani jako cíl, ani jako prostředek, nýbrž jen předvídana a připouštěna jako nevyhnutelná. Mírníci léčebné zákroky patří k výsostným projevům nezištné lásky. Z tohoto důvodu je třeba k nim vybízet.*¹⁵

Je vhodné zmínit, jak je vykládán termín eutanázie v současnosti různými autoritami. Dle Váchy definuje Světová zdravotnická organizace (WHO) eutanázií jakožto úmyslný čin provedený jednou osobou, a to s úmyslem buď smrt bezbolestně přivodit, anebo zabránit smrti, která přichází z přirozených příčin, a to v případech terminální nemoci, či ireverzibilního kómatu osoby jiné. Obdobná definice je rovněž využívána u kanadské zvláštní senátní komise pro eutanázií a asistovanou sebevraždu, přičemž eutanázií se dle ní rozumí úmyslný čin provedený jednou osobou s úmyslem ukončení života jiné osoby, a to za účelem úlevy této osobě od utrpení, přičemž tento čin je příčinou smrti.¹⁶

Pojem eutanázie v dnešním slova smyslu se poprvé objevil na počátku novověku. Přínosem bylo dílo dvou myslitelů, jimiž byli Thomas More¹⁷ a Francis Bacon,¹⁸ přičemž Thomas More se věnoval myšlence eutanázie v rámci své utopické vize společnosti, Francis Bacon se pak zabýval tím, zda a jak může pomoci při umírání lékařská věda. Oproti předchozímu postoji, který zdůrazňoval posvátnost posledních okamžiků života, se Bacon snaží ukázat, že je nutno využít všech prostředků, které byly z jeho pohledu velmi moderní, jež má medicína k tišení bolesti a dalších symptomů.¹⁹

Bacon vnímá to, že dobrá smrt je hlavně taková, která je bez utrpení, a také to, že hlavní roli ve zmírnění utrpení patří lékařství.²⁰

¹⁵ Srov. *Citáty z Katechismu katolické církve 2276-2279; 2324 - Eutanázie*. Online. Pastorace.cz. 2000. Dostupné z: <https://www.pastorace.cz/tematicke-texty/2276-2279-2324>. [cit. 2024-02-18].

¹⁶ Srov. VÁCHA, M. *Eutanázie: Definice, historie, legislativa, etika*. Praha: Grada, 2019, s. 3.

¹⁷ Srov. More, Thomas-anglický filozof a politik a spisovatel, žijící v letech 1478–1535. Zdroj: HRUBEC, M., BRABEC, M., MINÁŘOVÁ, M. *Základní příjem ve světě: argumenty, experimenty, dějiny*. Praha: Epoque, 2021, s. 113.

¹⁸ Srov. Bacon, Francis-anglický filosof a vědec, žijící v letech 1561–1626. Zdroj: PLHÁKOVÁ, A. *Dějiny psychologie*. 2., přepracované a doplněné vydání. Psyché (Grada). Praha: Grada, 2020, s. 28, 29.

¹⁹ Srov. LOUČKA, M., ŠPINKA, Š., ŠPINKOVÁ, M. *Eutanázie. Víme, o čem mluvíme?* Praha: Cesta domů, 2016, s. 11.

²⁰ Tamtéž, s. 11, 12.

Autor je přesvědčen, že snahy o zmírnění utrpení nemocného, lze označit za pohled správným směrem, a to bez ohledu na to, jaký názor má kdo na eutanázii samotnou.

2.1.3 Vražda a sebevražda

V případě „umělého“ ukončení života osoby osobou jinou nelze nezmínit trestný čin **vraždy**. Takové jednání je zcela důvodně vnímáno coby jeden z nejdůležitějších činů.

Skutková podstata vraždy dle § 140 odst. 1 TrZ zní, že *kdo jiného úmyslně usmrtí, bude potrestán odnětím svobody na deset až osmnáct let.*

Dle Šámala²¹ toto ustanovení *chrání lidský život*. Předmětem útoku je jen *živý člověk*, jímž je dítě, které přestalo být lidským plodem, poté dospělý člověk, a to až do okamžiku smrti v jejím biologickém smyslu. Plod přechází v živého člověka okamžikem začátku porodu, přičemž porod je proces, který trvá určitou dobu. Rozhodujícím časovým rozhraním z hlediska trestního práva je začátek porodu. To pak platí nejen pro matku, jež je tímto ustanovením privilegována, ale samozřejmě i pro ostatní, postihované pro trestný čin vraždy. V souvislosti s vraždou Šámala zmiňuje též pojem smrti, přičemž konstatuje, že je tento pojem vykládán na podkladě poznatků lékařské vědy jako biologická smrt mozku, čímž se rozumí takový stav organismu, u něhož je již obnovení všech životních funkcí vyloučeno.²²

Dále ohledně klinické smrti uvádí, že ji nelze považovat za smrt ve smyslu § 140 trestního zákoníku, jelikož je za aktuálního stavu lékařství možné obnovení činnosti životně důležitých funkcí, jako je zastavení činnosti srdce, dýchání, které dříve vedlo nutně ke smrti. A tím je možná i záchrana života.²³

²¹ Srov. ŠÁMAL, P. et al. *Trestní zákoník: komentář*. Velké komentáře. Praha: C.H. Beck, 2010, s. 1298.

²² Tamtéž, s. 1298.

²³ Tamtéž, s. 1299.

Sebevražda je úmyslným usmrcením sebe sama, přičemž je různě motivovaná. Obvykle se jedná o reakci v afektu na tíživou situaci, stres, jenž se konkrétní osobě jeví bezvýchodnou a bezperspektivní, jedná se tedy o ztrátu smyslu života). V zásadě se jedná o poruchu pudu sebezáchovy.²⁴

Je zřejmé, že počínání člověka, jež volí eutanázii (jestliže je ovšem **on** tím, kdo se takto rozhodně), je jednáním sebevražedným.

2.2 Typy eutanázie

Eutanázie může mít různé formy, resp. způsoby vedoucí k „totožnému cíli,“ kterým je ukončení života konkrétní osoby (lze ji označit např. „Y“).

2.2.1 Aktivní

O eutanázii aktivní se dle Doležala jedná tehdy, pokud jednání jiné osoby (tuto lze označit jako osobu X) samo o sobě vede ke smrti osoby Y.²⁵ Někdy je tato forma eutanázie též nazývána strategií „přeplněné stříkačky“.²⁶

Výše popsané představuje případ, kterým jsou naplněny bez existence další, speciální úpravy, jíž se eutanázie legalizuje, znaky trestného činu vraždy.

2.2.2 Pasivní

O pasivní eutanázii se jedná tehdy, když osoba X umožní osobě Y zemřít v důsledku toho, že jí odepře léčbu, jež ji udržuje při životě, resp. je od takovéto léčby upuštěno.²⁷ Zmíněné **odepření** péče nabývá v praxi spíše podoby upuštění od léčby podle přání osoby, jíž je, či by měla být v závislosti na jejím zdravotním stavu

²⁴ Srov. *Sebevražda*. Online. NEŠPOR, Z. R. Sociologická encyklopedie. 2017. Dostupné z: <https://encyklopedie.soc.cas.cz/w/Sebevra%C5%BEda>. [cit. 2023-10-17].

²⁵ Srov. DOLEŽAL, A. *Eutanazie a rozhodnutí na konci života: právní aspekty*. Právo-etika-společnost. Praha: Academia, 2017, s. 24.

²⁶ Srov. CÍSAŘOVÁ, D., SOVOVÁ, O. et al. *Trestní právo a zdravotnictví*. 2., upr. a rozš. vyd. Studijní texty (Orac). Praha: Orac, 2004, s. 102.

²⁷ Srov. DOLEŽAL, A. *Eutanazie a rozhodnutí na konci života: právní aspekty*. Právo-etika-společnost. Praha: Academia, 2017, s. 24.

poskytována. O problematice tzv. informovaného souhlasu a souvisejících aspektech zmínka v další části této práce.

Pasivní eutanázie je někdy označována jako přístup „odkloněné stříkačky“. Tím se rozumí to, že na přání a se souhlasem nevléčitelně nemocného už nadále nejsou prováděny další léčebné zásahy, jelikož tyto přicházející smrt nijak podstatně neoddláží. Smrt je už neodvratná, další průběh léčení není pro kvalitu života přínosný, případně ji dokonce ovlivňuje negativně. Pacient má totiž právo tyto zásahy odmítnout, přičemž si musí být vědom toho, že na sebe přebírá veškerou odpovědnost za důsledky, které z takového kroku plynou.²⁸

2.2.3 Asistovaná sebevražda

U asistované sebevraždy se jedná o situaci, v níž osoba X pomůže osobě Y ukončit její život sebeusmrcením. Doležal²⁹ se vyslovuje pro užívání termínu *sebeusmrcení* před běžným výrazem *asistovaná sebevražda*, a to z důvodu vyloučení negativní konotace, jež s sebou pojem vražda nese.

Ač se tímto názorem autor plně ztotožňuje, bude v této práci primárně užíváno onoho poněkud nepřesného či dokonce dehonestujícího výrazu *asistovaná sebevražda*, a to z důvodu lepší přehlednosti, jelikož se nepochybně jedná o výraz naprosto běžný.

Byť se rozdíl mezi eutanázií (konkrétně aktivní eutanázií) a asistovanou sebevraždou zdá markantní, neboť zatímco v prvním případě zabíjí pacienta lékař, v případě druhém toto vykoná pacient sám, reálně tomu tak zcela není. Ač u asistované sebevraždy je to pacient, kdo provede aktivní čin vedoucí k jeho smrti, tudíž má větší autonomii než v případě eutanázie, děje se tak pod dohledem lékaře, dle jeho rad a s využitím prostředků, které mu tento lékař poskytne.³⁰

²⁸ Srov. CÍSAŘOVÁ, D., SOVOVÁ, O. et al. *Trestní právo a zdravotnictví*. 2., upr. a rozš. vyd. Studijní texty (Orac). Praha: Orac, 2004, s. 102.

²⁹ Srov. DOLEŽAL, A. *Eutanázie a rozhodnutí na konci života: právní aspekty*. Právo-etika-společnost. Praha: Academia, 2017, s. 24, 25.

³⁰ Srov. VÁCHA, M. *Eutanázie: Definice, historie, legislativa, etika*. Praha: Grada, 2019, s. 13, 14.

2.3 Terminální sedace

Terminální sedace je též označována jako paliativní sedace, či terminální analgosedace. Spočívá v podávání léčiv nemocnému, přičemž cílem uvedeného je udržet ho v hluboké sedaci nebo kómatu, a to až do smrti. Umělá výživa a hydratační infuze pak nejsou podávány. Oproti eutanázii, nebo asistované sebevraždě probíhá prostřednictvím terminální sedace pomoc při umírání, ne pomoc zemřít. Jestliže při eutanázii a asistované sebevraždě je tedy hlavním cílem počínání lékaře pacientova smrt, hlavním cílem terminální sedace je úleva od bolesti.³¹

Souhlas k paliativní sedaci může dle doporučení Evropské asociace paliativní péče dát pacient nebo jeho zákonný zástupce. V případě nemožnosti takový informovaný souhlas od pacienta získat a pacient nezanechal dříve vyslovené přání, pak je terminální analgosedace vedoucí ke zmírnění refrakterních³² příznaků standardním postupem.³³ Jednou z podmínek pro užití tohoto institutu je vyčerpání všech dostupných léčebných postupů, které by mohly pacientovi přinést úlevu bez snížení úrovně jeho vědomí.³⁴

Nepochybně je třeba postupovat v souladu s principem *lege artis*,³⁵ což je latinský výraz, jenž doslovně přeložen znamená „podle zákona umění“. Nejběžněji se používá ve slovním spojení „postup *lege artis*“, který popisuje takový zdravotní výkon, který je jak v souladu s nejnovějšími medicínskými poznatky, tak současně bere v potaz konkrétní okolnost případu, jako je zdravotní stav pacienta

³¹ Srov. VÁCHA, M. *Eutanázie: Definice, historie, legislativa, etika*. Praha: Grada, 2019, s. 14, 15.

³² Srov. „Rezistentní / refrakterní: Rezistentní / refrakterní = necitlivý, vzdorující, odolný, nereagující (např. nádor), (latinsky *resistentia* = odolnost, odpor, *refractarius* = odporující). Slovem refrakterní bývá vyjádřen vyšší stupeň necitlivosti, např. rychlá progresse brzy po zahájení léčby, necitlivost k více různým režimům léčby, apod.“ Zdroj: *Rezistentní / refrakterní*. Online. ČESKÁ ONKOLOGICKÁ SPOLEČNOST ČLS J.E.P., Linkos.cz. 2024. Dostupné z: <https://www.linkos.cz/slovnicek/refrakterni-nadorove-onemocneni/>. [cit. 2024-03-25].

³³ Srov. Cherny NI, Radbruch L, The Board of EAPC. European Association for Palliative Care (EACP) recommended framework for the use of sedation in palliative care. *Palliat Med* 2009; 23: 581–593. Cit. dle: KALA, M. Etické a komunikační aspekty terminální analgosedace. *Medicina pro praxi*. 2014, roč. 11, č. 6, s. 266-268, s. 266.

³⁴ Srov. Křižanová K. Etické hl'adiská paliativnej sedatívnej liečby. *Paliat Med Liec Boles* 2009; 2: 24–25. Cit. dle: KALA, M. Etické a komunikační aspekty terminální analgosedace. *Medicina pro praxi*. 2014, roč. 11, č. 6, s. 266-268, s. 266.

³⁵ Podrobněji bude analyzován níže.

a podobně.³⁶ Terminální sedace je považována za eticky plně přijatelnou tehdy, jestliže pacient nesnesitelně trpí a jedinou možností, jak mu v bolestech ulevit, je aplikace velké dávky analgetik, o kterých lékař ví, že mohou také uspišit smrt (jež pak obvykle nastává v horizontu dnů). V konfliktu mezi úlevou od bolesti a povinností nezabít je terminální sedace aplikovatelná s tím, že smrt je předvídána jako nepřímý efekt snahy, jak pacientovi ulevit od bolesti. Jestliže v případě eutanázie použité medikamenty navozují smrt, u terminální sedace vedou ke kómatu.³⁷

Autor konstatuje, že s ohledem na výše zmíněné aspekty terminální sedace, mezi něž patří odepření infuzí a podávání umělé výživy (tedy otevřeně řečeno jsou *ponecháni zemřít hlady a žízní*), se mu jeho počáteční zcela odmítavý postoj eutanázii zásadně změnil. Podrobně je toto analyzováno v závěrečné části práce.

2.4 Zneužití eutanázie v Německu – Třetí říši

Bylo by dle autora chybou neuvést zde to, jaké podoby také může eutanázie nabýt. Pokládá to za velmi důležité s ohledem na uvědomění si, jakým způsobem lze k mnohdy zdánlivě zcela vědecky obhajitelným a společensky prospěšným „poznatkům“ také přistupovat a jakých forem může pak počínání veřejné moci – a lékařů! – ve vztahu k nemocným, či jinak „nevhodným“ osobám nabývat.

Proto autor alespoň stručně zmíní praxi ohledně „eutanázie“ (uvozovky jsou z dnešního úhlu pohledu plně na místě) v Hitlerově Německu. V Německu 30. a 40. let 20. století se jednalo o tzv. Operaci T4. Nacisté definovali okruh méněcenných lidí, což byli třeba duševně a fyzicky nemocní, ale třeba i tuláci, zločinci, prostitutky a další. Po převzetí moci nacisty v roce 1933 byl přijat závěr, že takové osoby mají být z genofondu německého národa odstraněny. K tomu sloužily nucené sterilizace a následně i zabíjení pacientů nemocnic a léčeben – Akce T4. Zapojeným lékařům (kteří se programem obecně souhlasili) byla zaručena trestněprávní beztrestnost. Ač Hitler

³⁶ Srov. *Lege artis*. Online. MINISTERSTVO ZDRAVOTNICTVÍ ČR A ÚSTAV ZDRAVOTNICKÝCH INFORMACÍ A STATISTIKY ČR. Nzip.cz: Národní zdravotnický informační portál. 2024. Dostupné z: <https://www.nzip.cz/rejstrikovy-pojem/1679>. [cit. 2024-03-16].

³⁷ Srov. VÁCHA, M. *Eutanázie: Definice, historie, legislativa, etika*. Praha: Grada, 2019, s. 15.

T4 k 24. 08. 1941 zastavil, vraždění pokračovalo a do konce války tak bylo usmrceno na 200 tisíc osob.³⁸

Z uvedeného je zřejmé, že to, co bylo ve Třetí říši nazýváno **eutanázií**, bylo prostě trestným činem vraždy. Ta byla samozřejmě i v té době v Německu trestným činem, když dle § 211 Trestního zákoníku pro Německou Říši ze dne 15. května 1871, ve znění účinném do 15. září 1941, platilo, že *každý, kdo úmyslně zabije člověka, bude potrestán smrtí za vraždu, pokud vraždu provedl úmyslně.*³⁹

³⁸ Srov. KYNCL, V. *Stroje na smrt: plynové vozy a nacistická technologie konečného řešení*. Traumata války. Praha: Epoque, 2014, s. 20-34.

³⁹ Srov. § 211 StGB. Mord: Strafgesetzbuch für das Deutsche Reich vom 15. Mai 1871 [1. Januar 1872–15. September 1941] § 211. „*Wer vorsätzlich einen Menschen tötet, wird, wenn er die Tötung mit Überlegung ausgeführt hat, wegen Mordes mit dem Tode bestraft.*“
Zdroj: § 211 StGB. *Mord-Strafgesetzbuch für das Deutsche Reich vom 15. Mai 1871*. Online. Lexetius.com. 2024. Dostupné z: <https://lexetius.com/StGB/211,6#note-sign1>. [cit. 2024-04-09].

3 Skutková podstata trestného činu usmrcení na žádost podle § 118 věcného záměru trestního zákoníku

Po zásadních společenských změnách na přelomu 80. a 90. let 20. století se v České republice diskutovala i legislativa týkající se eutanázie.

Jednoznačně byla odmítnuta úprava její beztrestnosti a to jak v aktivní, tak i pasivní formě, jakož i asistované sebevraždy.

V původním návrhu osnovy vládního návrhu trestního zákoníku z roku 2004 byla připravena privilegovaná skutková podstata trestného činu usmrcení na žádost, přičemž zprvu se mělo jednat o § 118, posléze pak o § 115 návrhu osnovy. Zpočátku byly zvažovány dvě varianty.

Podle I. varianty by byl pachatel potrestán odnětím svobody na jeden rok až osm let, pokud by jiného (alternativě z omluvitelných pohnutek, zejména ze soucitu) usmrtil, a to na jeho vážně míněnou a naléhavou žádost. Podle II. varianty by byl stejným trestem potrestán ten, kdo by usmrtil nevléčitelně nemocnou osobu, trpící somatickou nemocí, a to na její vážně míněnou a naléhavou žádost. Shodné bylo u obou variant to, že příprava k trestnému činu usmrcení na žádost by byla trestná.

První varianta byla evidentně velmi ovlivněna obecnými úpravami jak v německém, tak rakouském trestním zákoníku, přičemž v alternativě uvedené v závorce, tedy „z omluvitelných pohnutek, zejména ze soucitu“, je přihlíženo i k úpravě švýcarské. Druhá varianta byla značně přesnější a také užší, jelikož kromě vážně míněné a naléhavé žádosti usmrceného byl požadován i ten znak, aby se jednalo o nevléčitelně nemocnou osobu, trpící somatickou nemocí. Právě ona druhá varianta byla vzata za základ legislativního zpracování pro další projednávání zejména v rekodifikační komisi Ministerstva spravedlnosti. Doplněna byla ještě o pohnutku „ze soucitu“. Současně byla snížena sazba trestu odnětí svobody, a to po vzoru zahraničních úprav. To bylo vyjádřeno formulací „bude potrestán odnětím svobody až na šest let“.

K volbě II. varianty došlo zejména z toho důvodu, aby byla tato skutková podstata v souladu s formálním pojetím trestného činu přesná a určitá a současně aby lépe čelila námitkám, které poukazyvaly jednak na garanční charakter této normy zajišťující trestněprávní ochranu života jednak na přílišnou liberalizaci usmrcení na žádost, jakož i na eventualitu jejího zneužití v praxi a taktéž co se týče potíží při dokazování v konkrétním případě takového usmrcení na žádost poškozeného.⁴⁰

Navrhovaný § 115 návrhu osnovy vládního návrhu trestního zákoníku, označený jako **Usmrcení na žádost**, měl následující znění: *Kdo ze soucitu usmrtí: (1) nevyлéčitelně nemocnou osobu, která trpí somatickou nemocí, na její vážně míněnou a naléhavou žádost, bude potrestán odnětím svobody až na šest let. (2) Vážně míněnou a naléhavou žádostí se rozumí svobodný a určitý projev vůle osoby starší osmnácti let, která není zbavena ani omezena ve způsobilosti k právním úkonům a není stížena duševní poruchou, jednoznačně a důrazně směřující k jejímu vlastnímu usmrcení.*

Rozhodujícím motivem u trestného činu *Usmrcení na žádost* tedy měla být omluvitelná pohnutka, již je soucit s trpícím.

Nejednalo se o řešení vedoucí k beztrestnosti, ale pouze k nižší trestnosti a nepočítalo se ani s asistovanou sebevraždou.

Popsaný návrh byl právníkou veřejností v zásadě kladně přijat, ač proti němu byly uplatněny dílčí výhrady. Ty se nejvíce týkaly definice vážně míněné a naléhavé žádosti, konkrétně toho, že definice předpokládala osobu starší osmnácti let, způsobilou k právním úkonům.^{41, 42}

Dle důvodové zprávy byla inspirací pro navrhovanou právní úpravu úprava zahraniční, např. rakouská a německá. Mělo se jednat o novou privilegovanou

⁴⁰ Srov. ŠÁMAL, P.: Usmrcení na žádost v návrhu trestního zákoníku. In: FENYK, Jaroslav (ed.). *Pocta Dagmar Císařové k 75. narozeninám*. Praha: LexisNexis CZ, 2007, s. 130-139, s. 135, 136.

⁴¹ Tzv. způsobilost k právním úkonům byla upravena § 8 zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů. Nyní se jedná o svéprávnost ve smyslu § 14 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

⁴² Srov. ŠÁMAL, P.: Usmrcení na žádost v návrhu trestního zákoníku. In: FENYK, Jaroslav (ed.). *Pocta Dagmar Císařové k 75. narozeninám*. Praha: LexisNexis CZ, 2007, s. 130-139, s. 136-139.

skutkovou podstatu, a to vedle tradiční privilegované skutkové podstaty vraždy novorozeného dítěte matkou. I systematicky měla být vedle oné skutkové podstaty, jež měla dle návrhu být v § 114. Oproti obvyklým zahraničním právním úpravám měla být skutková podstata usmrcení na žádost implementována v podstatně užší podobě, jelikož měla být vázána nejen na omluvitelné pohnutky, primárně soucit, ale i na somatickou nevyлéčitelnou nemoc. Měla se tedy týkat jen velmi úzká částí z eutanázie. Rozhodujícím motivem byla omluvitelná pohnutka, zejm. soucit s trpícím. Zdůrazňováno přitom bylo, že se nejedná o řešení vedoucí k beztrestnosti, ale toliko k nižší trestnosti takového jednání.

Úprava se neměla týkat postupu lékaře, kdy informovaný pacient souhlas k provedení lékařského zákroku nedá a z tohoto důvodu pak zahájena životně důležitá léčba nebo je tato léčba přerušena poté, co pacient nedá souhlas k jejímu pokračování. V souvislosti s tím bylo připomínáno, že platná právní úprava, dle níž je informovaný souhlas pacienta jednou ze základních podmínek lékařského zákroku, je postačující. Podle zmíněné úpravy má pacient právo odmítnout lékařský zákrok a toto jeho rozhodnutí musí být lékařem respektováno.

Obdobně také navrhovaná úprava neřešila případy zkrácení života pacienta v důsledku podávání stále se zvyšujících dávek léků, které jsou nezbytné pro účinné tlumení bolesti, přičemž vlastním cílem jednání není zkrátit život, ale tlumit bolest. Zdůrazněno též bylo, že ony postupy jsou lékaři považovány nejen za přípustné, ale přímo za příkázané, přičemž pod pojem eutanázie nespádají. Jedná se totiž o postupy, kterými lékař usnadňuje nemocnému konec života, a to v souladu s uznávanými medicínskými a etickými zásadami, přičemž jedná *lege artis*. K tomu byl citován i Etický kodex České lékařské komory (Stavovský dokument č. 10, odd. II., bod 7.), dle něhož „lékař u nevyлéčitelně nemocných a umírajících účinně tiší bolest, šetří lidskou důstojnost a mírní utrpení. Vůči neodvratitelné a bezprostředně očekávané smrti však nemá být cílem lékařova jednání prodlužovat život za každou cenu, přičemž však eutanázie a asistovaná sebevražda nejsou přípustné.“⁴³

⁴³ Srov. *Sněmovní tisk 744/0, část č. 1/20 V.n.z trestní zákoník - EU*. Online. Psp.cz. 2004. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=4&CT=744&CT1=0>. [cit. 2024-04-09],- s. 233, 234.

S návrhem na tuto právní úpravu se evidentně neztotožnila např. poslankyně Parkanová,⁴⁴ která se vyjádřila v tom smyslu, že nová skutková podstata usmrcení na žádost, ač nelegalizuje eutanázii, ale současně za uvedené jednání uložení minimálního trestu příliš nesvědčí o deklarované zvýšené ochraně života a zdraví.

Poslanec Jičínský⁴⁵ oproti tomu konstatoval, že pravděpodobně bude nezbytné se otázkami spojenými s eutanázií vážně zabývat, jelikož díky rozvoji léčebných metod je někdy možno udržovat při životě lidskou bytost, otázkou však je to, jestli to je ještě život. Pak je otázkou, zda lze toto existování ukončit, či nikoliv. Mimo jiné pak též konstatoval, že je nutno brát v úvahu i to, že člověk má právo na důstojnou smrt.

Na návrh ústavněprávního výboru však byla zkoumaná privilegovaná skutková podstata vypuštěna.

Tehdejší místopředseda vlády a ministr spravedlnosti Němec⁴⁶ k tomu uvedl, že je nadále přesvědčen o tom, že je velký rozdíl mezi závažností „běžného“ trestného činu vraždy, a tím, kdy někdo jiného usmrtí na jeho žádost. Toto ustanovení tedy sice považoval za správné, avšak některým poslancům znemožňovalo podpoření návrhu zákona, který je obsahoval.

Kratochvíl⁴⁷ se k tomuto legislativnímu návrhu vyjádřil v tom smyslu, že předně konstatoval, že v daném kontextu je nutno eutanázii správně chápat jakožto privilegovaný, tedy mírněji trestný způsob úmyslného usmrcení, a ne jakožto způsob její legalizace. Zákonodárci dle něj eutanázii špatně pochopili, a to i vinou samotného znění osnovy. Ta totiž byla vnímána jako krok směrem k její legalizaci, ne-li přímo jako její legalizace. Ve skutečnosti však žádná z verzí navržených osnov neusilovala o nic více než o to, aby byla do našeho právního řádu zařazena tato privilegovaná skutková

⁴⁴ Srov. *Čtvrtek 14. října 2004*. Online. Psp.cz. 2004.

Dostupné z: <https://www.psp.cz/eknih/2002ps/stenprot/036schuz/s036084.htm>. [cit. 2024-04-09].

⁴⁵ Srov. *Čtvrtek 14. října 2004*. Online. Psp.cz. 2004.

Dostupné z: <https://www.psp.cz/eknih/2002ps/stenprot/036schuz/s036089.htm>. [cit. 2024-04-09].

⁴⁶ Srov. *Středa 12. října 2005*. Online. Psp.cz. 2005.

Dostupné z: <https://www.psp.cz/eknih/2002ps/stenprot/048schuz/s048061.htm#r2>. [cit. 2024-04-09].

⁴⁷ Srov. KRATOCHVÍL, V.: Euthanasie, dysthanasie, eubiosie a kvalita lidského života a umírání. In: FENYK, Jaroslav (ed.). *Pocta Dagmar Císařové k 75. narozeninám*. Praha: LexisNexis CZ, 2007, s. 51-60, s. 56, 57.

podstata úmyslného usmrcení, po čemž dle Kratochvíla volali jak právní teoretici, tak lidé z praxe.

Takovéto řešení dle něj náleží ke standardu zahraničních právních úprav a nebylo proto důvodu je konečně neimplementovat též do české právní úpravy. Bylo by to totiž v zájmu optimální diferenciací podmínek trestní odpovědnosti pachatelů, kteří se takovýchto úmyslných usmrcení dopustí.

Kratochvíl též vyjádřil naději, že snad není problémem případné legislativní nedostatečnosti navrhovaného ustanovení o trestném činu Usmrcení na žádost napravit. V tomto ohledu pak zformuloval návrh, zda poměrně úzce vymezené znaky v odstavci 1 § 115 osnovy nezúžit ještě více. Aby tedy již samotná jeho dikce vedla interpreta k naplnění smyslu tohoto ustanovení. To specifikoval tak, že má na mysli soucitu jakožto pohnutku pachatele.

Ten by dle něho bylo možné redukovat následovně: „*Kdo ze soucitu k/s ní usmrtí nevyléčitelně nemocnou osobu, která ...*“ Dle něj je tento aspekt sice důvodovou zprávou naznačen, avšak není tak činěno tak dostatečně kategoricky. Přitom jen nesnesitelné útrapy výlučně „poškozeného“ samotného je možno akceptovat. V opačném případě je tu dle Kratochvíla riziko jakéhosi „rozprostření“ uvedené pohnutky třeba i na osoby blízké osobě usmrcované. Avšak jejich útrapy vyvolané stavem oné osoby jsou přece jen povahy odlišné od toho, čím trpí právě usmrcovaný jedinec.

Dle autora je názor poslankyně Parkanové veden fixací na samotný fakt života, jenž nijak nezohledňuje třeba i zcela mizivou kvalitu takového života u osoby, trpící nevyléčitelnou nemocí, či např. postižené zcela devastujícím poraněním, nadto spojenými s nesnesitelnými bolestmi a s perspektivou nemožnosti zlepšení. Pak lze spíše než o životě hovořit spíše o přežívání. S tím ostatně plně koresponduje závěr poslance Jičínského,⁴⁸ přičemž jeho připomínka ohledně umožnění důstojné smrti

⁴⁸ Mj. profesor práv na Právnické fakultě Univerzity Karlovy. Zdroj: *Vzpomínka na profesora Jičínského*. Online. KUDRNA, J. Česká justice. 2020. Dostupné z: <https://www.ceska-justice.cz/blog/vzpominka-profesora-jicinskeho/>. [cit. 2024-03-30].

je nyní relevantní. Obdobně mínění tehdejšího ministra spravedlnosti Němce ohledně rozdílnosti mezi „běžným“ vrahem a tím, kdo někoho usmrtí ze soucitu je zcela totožné s názorem autorovým.

Obecně dle § 13 odst. 1 TrZ platí, že *trestným činem je protiprávní čin, který trestní zákon označuje za trestný a který vykazuje znaky uvedené v takovém zákoně.*

Je nutno doplnit, že by se muselo jednat o nevléčitelně nemocnou osobu, která trpí somatickou nemocí, přičemž současně by se muselo jednat o osobu starší osmnácti let, která není zbavena ani omezena ve způsobilosti k právním úkonům a není stížena duševní poruchou. **Problém by mohlo představovat to, že by bylo na pachateli, aby vyhodnotil všechny okolnosti, resp. vlastnosti osoby, jež by jej o usmrcení žádala.** Vzhledem k tomu, že navrhovaná právní úprava dle názoru autora této práce zcela evidentně primárně směřovala k jednání, jehož by se nejspíše dopustila osoba blízká osobu nevléčitelně nemocné, by jistě nepředstavovala problém otázka věku, ohledně dalších okolností však taková jistota zcela nezbytně panovat nemusí. Co se způsobilosti k právním úkonům týče, je vhodné uvést, že se jednalo v podstatě o dobový termín, ekvivalentní s recentním pojmem svéprávnosti ve smyslu § 15 odst. 2 zákona č. 89/2012 Sb., *občanský zákoník*, ve znění pozdějších předpisů (dále i jen „OZ“), dle něhož platí, že *svéprávnost je způsobilost nabyvat pro sebe vlastním právním jednáním práva a zavazovat se k povinnostem (právně jednat).* Svěprávnost může být ze zákonných důvodů a za splnění zákonných podmínek omezena, nikoliv plně odebrána (zejm. § 55 a n. OZ).

Ohledně **subjektivní stránky tohoto trestného činu** lze uvést, že s ohledem na to, že v předmětné skutkové podstatě není výslovně uvedeno, že by se tohoto trestného činu bylo možno dopustit nedbalostí, musí se, co se zavinění týče, vždy jednat o úmyslný trestný čin. V § 13 odst. 2 TrZ je totiž stanoveno, že *k trestní odpovědnosti za trestný čin je třeba úmyslného zavinění, nestanoví-li trestní zákon výslovně, že postačí zavinění z nedbalosti.*

Dle názoru autora navrhovaná skutková podstata privilegovaného trestného činu obsahovala řadu problematických bodů.

Jako první lze uvést, že se měla týkat jen osob starších 18 let. Usmrcení osoby mladší 18 let, trpící zcela obdobně, jako ta, jež dosáhla věku 18 let, tedy nebylo nijak zohledněno. Dle autorova názoru toto evidentně navazovalo na skutečnost, že osoba, jež by vážně míněnou a naléhavou žádost potenciálnímu pachateli tohoto trestného činu předkládala, musela plně způsobilá k právním úkonům. Nijak tedy nebyla řešena otázka osob mladších 18 let, jakož i osob omezených způsobilosti k právním úkonům, či jí zcela zbavených (jako by obě právě zmíněné skupiny osob nemohly bolestivou a nevléčitelnou nemocí trpět zcela obdobně s ostatními). Přitom jistě nevyžaduje velkou představivost to, že je rodič přítomen nekončícímu utrpení svého dítěte. S ohledem na dikci návrhu je však zřejmé, že řešit situaci u těchto skupin osob např. nějakou formou „schválení“ žádosti, či přímo její nahrazení soudem nebylo v žádném případě možné.

Jen na pachateli by bylo vyhodnocení toho, zda jeho potenciální „oběť“ (autor uvádí uvozovky zcela úmyslně) je plně způsobilá k právním úkonům. Již tato skutečnost by nemusela být konkrétnímu pachateli známa, byť ji ovšem lze u skutečně blízkých osob předpokládat. Ještě složitější by pak pro pachatele mohlo být posouzení toho, zda žádající osoba není stížena duševní poruchou. Navrhovaná právní úprava celkově působí dojmem, jako by byla určena jen pachatelům z okruhu osob blízkých „oběti“. Stěží lze totiž předpokládat, že by se takového jednání mínil dopouštět lékař (snad kromě zcela extrémních případů), a nadto třeba opakovaně, přičemž zejm. na určitých odděleních nemocnic, jako je např. onkologie, lze oprávněně očekávat opakovaný výskyt případů, jež by byly v intencích oné právní úpravy zcela relevantní. Avšak právě vůči oněm nejpravděpodobnějším pachatelům byla velmi přísná, viz výklad výše ohledně nezbytnosti posuzování řady aspektů ohledně osoby „oběti“, přičemž tito pachatelé by byli pravidelně naprostými laiky ve zmíněných oblastech. V případě pochybení by jim však hrozil postih za trestný čin vraždy a soud by mohl zhodnotit jen obecné polehčující okolnosti.

V neposlední řadě je nutno připomenout, že se u analyzovaného návrhu právní úpravy privilegovaného trestného činu *Usmrcení na žádost* **nejednalo** o legalizaci

eutanázie. Uvedené ustanovení představovalo toliko výraz jistého srozumění s tím, že mohou nastávat situace, kdy se někdo pod vlivem trýznivého utrpení rozhodne svůj život zakončit způsobem, jež se mu jeví důstojnějším, než nekončící utrpení a další osoba (typicky osoba blízká, trpící vnímáním strádání svého blízkého) mu v tomto je nápomocná. A to i za cenu, že se z hlediska trestního práva stane vrahem, případně (dle konkrétní realizace) pachatelem trestného činu účasti na sebevraždě.

4 Další snahy o právní úpravu eutanázie na území ČR

Na tomto místě autor zmíní vývoj přístupu k eventuální právní úpravě eutanázie na území ČR v historickém vývoji. Považuje totiž za užitečné popsat, na jakých principech tyto legislativní snahy byly, a to jak s ohledem na recentní stav této problematiky, tak i pro následné úvahy *de lege ferenda*.

4.1 Právní stav před vznikem Československé republiky

Problematika eutanázie či přesněji úvahy o jisté její zařazení do právního řádu, v té, či oné podobě, se na území dnešní ČR objevila již před cca 100 lety.

Je nutno připomenout, že v době platnosti zákona č. 117/1852 ř. z., *ze dne 27. května 1852 o zločinech, přečinech a přestupcích* (jež tehdy platil v Čechách a zemi Moravskoslezské) bylo každé úmyslné usmrcení považováno za vraždu. Oproti tomu na Slovensku platil uherský trestní zákon č. V/1878, který však rozlišoval mezi vraždou a zabitím, a to v závislosti na tom, jestli byl trestný čin spáchán s rozvahou nebo bez ní. Vedle toho taktéž stanovil zvláštní mírnou sazbu v § 282 u usmrcení na žádost. Mírnější trestnost pachatele byla závislá na podmínce spočívající v tom, aby čin byl vykonán na rozhodné a vážné přání usmrceného. Vycházeno bylo přitom z názoru, že usmrcení na žádost nelze s ohledem na motiv činu posuzovat a trestat stejně přísně jako vraždu, jelikož zde není přítomen ani nepřátelský úmysl, ani „znásilnění vůle k životu.“ Také se zpravidla jedná o čin spáchaný z útrpnosti, či v prudkém hnutí myslí, přičemž toto bylo vyvolání takovou žádostí, tedy v přechodném, omluvitelném, mimořádném duševním stavu.⁴⁹

⁴⁹ Srov. ŠÁMAL, P.: Usmrcení na žádost v návrhu trestního zákoníku. In: FENYK, Jaroslav (ed.). *Pocta Dagmar Císařové k 75. narozeninám*. Praha: LexisNexis CZ, 2007, s. 130-139, s. 132, 133.

4.2 Legislativní návrhy po vzniku Československé republiky

I po vzniku samostatného Československa se objevovaly snahy o legalizaci nějaké formy eutanázie, respektive umožnění mimořádného snížení trestu, případně úplného upuštění od něj, v případech usmrcení na žádost. Tyto snahy se objevují i po osamostatnění České republiky, a to i v současnosti.

4.2.1 Profesorská osnova z roku 1926

V době existence Československa před druhou světovou válkou byla legalizace eutanázie zvažována dvakrát. Poprvé tomu bylo v roce 1926, kdy byla připravována tzv. profesorská osnova trestního zákona, podruhé u tzv. ministerské unifikáční osnovy z roku 1937. Profesorská osnova rozlišovala zabití (jako úmyslné usmrcení člověka) a vraždu, kterou bylo úmyslné usmrcení jiného, a to „z nízkého smýšlení“. Samostatně se právní úprava trestného činu usmrcení na žádost v této osnově nenacházelo, jelikož dle převládajícího názoru takové ustanovení nebylo zapotřebí. Jedno z ustanovení osnovy umožňovalo snížení trestní sazby trestu vězení v případě, jestliže pachatel spáchal trestný čin podléhaje mimořádnému pokušení, mimořádnému nátlaku nebo když jednal v přechodném omluvitelném mimořádném stavu duševním. Usmrcení na žádost by tedy bylo posuzováno jako zabití, přičemž trestní sazba by se snižovala s poukazem na výše uvedené.

Osnova také upravovala tzv. usmrcení z útrpnosti, přičemž stanovila, že soud může trest vězení od 3 do 15 let mimořádně zmírnit nebo od potrestání vůbec upustit, usmrtil-li pachatel (viník) úmyslně jiného ze soucitu, aby usplnil jeho neodvratnou nedalekou smrt a tím jej vysvobodil z krutých bolestí způsobených nezhojitelnou nemocí nebo z jiných muk tělesných, proti nimž není pomoci.⁵⁰ K tomuto bylo zdůrazňováno, že by stěží bylo možné trestat toho, kdo by na úpěnlivou prosbu milované osoby, která trpí nevléčitelnou, bolestivou nemocí, tuto osobu zabil, přičemž by tímto usmrcením zkrátil její utrpení. Obdobné by to bylo tehdy, pokud by takto

⁵⁰ Srov. ŠÁMAL, P.: Usmrcení na žádost v návrhu trestního zákoníku. In: FENYK, Jaroslav (ed.). *Pocta Dagmar Císařové k 75. narozeninám*. Praha: LexisNexis CZ, 2007, s. 130-139, s. 133.

jednal ten, jehož by o takový čin požádal někdo, kdo se při železniční nehodě ocitne pod hořícími troskami a je jasné, že jej nelze zachránit před smrti uhořením.⁵¹

Takto navrhovaná právní úprava by zřejmě byla případy eutanázie aplikovatelná, avšak záleželo by na následném posouzení soudu. Takový situace by však pro lékaře byla značně nejistá, neboť ten by byl v případě takového milosrdného skutku odkázán na posouzení věci soudem.

Osnova z roku 1926 byla vydána jen tiskem, přestože v roce 1928 ji ministerstvo spravedlnosti zamýšlelo předat k projednávání v parlamentu.⁵²

4.2.2 Ministerská unifikační osnova z roku 1937

Další vývoj ohledně obsahu obecné části tehdejšího trestního zákona nastal až v roce 1936. Tzv. ministerská unifikační osnova byla pak vydána začátkem dubna 1937.⁵³ Tento návrh trestního zákona obsahoval výslovnou úpravu usmrcení na žádost, přičemž v podstatě byla přebrána skutková podstata trestného činu usmrcení na žádost z ustanovení § 282 bývalého uherského trestního zákona čl. V/1878. U pachatele se předpokládalo značné vzrušení mysli a skutková podstata výslovně vyžadovala, aby ona žádost přímo předcházela usmrcení. Tím mělo být zabezpečeno, aby nedošlo k usmrcení osoby, jež si mezitím svůj požadavek rozmyslela.

Žádost měla být nejen vážná, ale i výslovná. S ohledem na předpoklad značného rozrušení mysli pachatele byla vyloučena aplikace tohoto ustanovení na vraždu ze sobeckých pohnutek, tedy v situaci, kdy pachatel sám lstivým způsobem inicioval u své budoucí oběti žádost o usmrcení. Pokud by došlo k usmrcení jiné osoby výhradně ze soucitu, za účelem uspíšení neodvratné smrti a vysvobození z krutých bolestí, proti

⁵¹Srov. ŠÁMAL, P.: Usmrcení na žádost v návrhu trestního zákoníku. In: FENYK, Jaroslav (ed.). *Pocta Dagmar Císařové k 75. narozeninám*. Praha: LexisNexis CZ, 2007, s. 133.

⁵² Srov. JABLONICKÝ, T. Pokus o reformu československého trestního práva - osnova trestního zákona z let 1921-1926. In: *Právněhistorické studie* / Praha: Karolinum Sv. 43, (2013), s. 84-96, s. 93.

⁵³ Srov. JABLONICKÝ, T. Pokus o reformu československého trestního práva - osnova trestního zákona z let 1921-1926. In: *Právněhistorické studie* / Praha: Karolinum Sv. 43, (2013), s. 84-96, s. 93.

nimž nebylo trvalé pomoci, měl být pachatel potrestán tuhým vězením od tří měsíců do pěti let.

Kritiky bylo namítáno, že osoba směřující neodvratně k smrti bude mnohdy neschopna se výslovně projevit, přičemž právě v takových nejnaléhavějších a nejtěžších případech by použití eutanazie bylo zřejmě na místě. Rovněž by taková právní úprava nepokrývala případ usmrcení z útrpnosti člověka smrtelně zraněného, jenž je v bezvědomí a u něhož se nesnesitelné bolesti projevují až po procitnutí.⁵⁴

Oproti předchozí osnově z roku 1926 byla tato osnova vůči eutanázii striktnější, ale i tak by její přijetí mohla být přínosnou. Legislativní návrh však realizován nebyl.⁵⁵

4.2.3 Návrh Komise pro rekodifikaci trestního práva hmotného a procesního z roku 1996

V roce 1996 byl Komisí pro rekodifikaci trestního práva hmotného a trestního práva procesního zpracován materiál pro vytvoření věcného záměru reformy trestního práva.⁵⁶ Součástí zamýšlené nové legislativní úpravy byla i eutanázie. Navrhovány byly tři varianty:

1. Eutanázie by i nadále byla trestným činem vraždy, bez jakéhokoliv zvýhodnění pachatele,
2. Při splnění zákonem vymezených podmínek by byl lékař, který by takový zákrok provedl, beztrestný,
3. Eutanázie by byla trestným činem, trest odnětí svobody by byl však snížen na sazbu od 1 do 5 let.

⁵⁴ Srov. ŠÁMAL, P.: Usmrcení na žádost v návrhu trestního zákoníku. In: FENYK, Jaroslav (ed.). *Pocta Dagmar Císařové k 75. narozeninám*. Praha: LexisNexis CZ, 2007, s. 130-139, s. 134.

⁵⁵ Srov. KRATOCHVÍL, V. *Kategorizace deliktů (trestně právních a navazujících)*. Brno: Univerzita J. E. Purkyně, 1984, s. 49-50. Cit. dle: JAHODOVÁ, Š. *Kategorizace trestných činů v českém trestním zákoníku*. Diplomová práce, vedoucí Prof. JUDr. Jiří Jelínek, CSc. Praha: Univerzita Karlova v Praze, 2021, s. 48. Dostupné také z:

<https://dspace.cuni.cz/bitstream/handle/20.500.11956/170131/120406406.pdf?sequence=1>.

⁵⁶ Srov. VANTUCH, J. *Nový trestní zákoník č. 40/2009 Sb.* Online. Ekonom.cz. 2009. Dostupné z: <https://pravnicaradce.ekonom.cz/c1-38730700-novy-trestni-zakonik-c-40-2009-sb>. [cit. 2024-04-09].

Tento návrh nebyl přijat v žádné ze svých alternativ.⁵⁷

4.2.4 Návrh zákona o důstojné smrti z roku 2008

V roce 2008 předložila senátorka Václava Domšová návrh zákona o důstojné smrti. Důstojnou smrtí se pro účely tohoto zákona rozumělo ukončení života osoby (pacienta) na její vlastní žádost s vědomou, odbornou pomocí jiné osoby za podmínek stanovených tímto zákonem, jakož i úmyslné ukončení života osoby (pacienta) na její vlastní žádost jinou osobou, pokud není možné použít předchozí postup. Přednostně mělo být použito pomoci k důstojné smrti, jestliže to ovšem pacientův stav dovoľoval.

O důstojnou smrt by mohl pacient žádat předem pro případ, že by v budoucnu nebyl schopen vyjádřit svoji vůli.

V době vyhotovení žádosti by pacient musel být plně způsobilý k právním úkonům a být plně při vědomí. Žádost by musela být jednoznačná a sepsaná pacientem vlastnoručně. Jestliže by nemohl číst nebo psát, nebo by byl nevidomý, mohl by svoji žádost o důstojnou smrt učinit před třemi současně přítomnými svědky. Zmíněnou jinou osobou by byl toliko lékař, který by však k takovému postupu nesměl být nucen. Musel by nejprve věc konzultovat s jiným lékařem, příp. lékařským týmem. Za splnění podmínek tohoto zákona a prováděcích předpisů by lékař nebyl za takové jednání trestně odpovědný. Do pěti pracovních dnů od vyvolání nebo pomoci k důstojné smrti by pak musel tuto skutečnost ohlásit Ministerstvu spravedlnosti. To by uvedené postoupilo komisi zřízené při úřadu veřejného ochránce práv, která by byla složená z lékařů, právníků a expertů na oblast důstojné smrti. Tato komise by přezkoumala, zda byly v konkrétním případě splněny podmínky tohoto zákona. Pokud by shledala opak, předala by věc státnímu zastupitelství.⁵⁸

⁵⁷ Srov. HAŠKOVCOVÁ, Helena. Eutanazie v České republice. *Medica Revue*, 9/1996, s. 30. Cit. dle: JOŠTOVÁ, H. *Eutanazie-právní a etický problém*. Bakalářská práce, vedoucí JUDr. Tomáš Sobek, Ph.D. Brno: Právnická fakulta Masarykovy univerzity, 2015. Dostupné také z: https://is.muni.cz/th/b0sl5/Eutanazie_-_pravni_a_eticky_probleem.pdf, s. 18, 19.

⁵⁸ Srov. DOMŠOVÁ, V. *Návrh senátorky Václavy Domšové senátního návrhu zákona o důstojné smrti*. 2008. Dostupné také z: https://www.senat.cz/xqw/xervlet/pssenat/webNahled?id_doc=47525&id_var=40369.

Tento návrh má dle názoru autora podstatnou vadu, neboť v případě, že by došlo k nějakému porušení zákona, by lékaři evidentně hrozil „standardní“ postih za trestný čin, a to buď vraždy, nebo účasti na sebevraždě. Návrh zákona však byl Senátem zamítnut.⁵⁹

4.2.5 Návrh zákona o paliativní péči, rozhodování na konci života a eutanazii - 2020

Dalším návrhem ohledně eutanázie byl Návrh zákona o paliativní péči, rozhodování na konci života a eutanazii, který v roce 2020 předložila skupina poslanců Pirátské strany a Hnutí ANO. Projednávání tohoto zákona skončilo s koncem volebního období.⁶⁰

4.2.6 Návrh zákona o paliativní péči, rozhodování na konci života a eutanázii - 2024

Dne 12. 03. 2024 byl ze strany senátorky, MUDr. Věry Procházkové, prezentován další Návrh zákona o paliativní péči, rozhodování na konci života a eutanázii.

Cílem této právní úpravy má být komplexní úprava medicínských přístupů a rozhodovacích procesů na konci života, přičemž je respektována důstojnost a autonomie nejen pacienta, nýbrž i lékaře. Jak uvedla senátorka Procházková, *„zákon důsledně respektuje morální hodnoty každého jednotlivce. Nikdo proto nemůže být nucen, aby se podílel na asistované smrti. Každý má právo odmítnout podílet se na takovém postupu. Zároveň ale zákon uznává, že stát má respektovat autonomní*

⁵⁹ Srov. 303/06 - Návrh senátního návrhu zákona senátorky Václavy Domšové o důstojné smrti. Online. SENÁT PARLAMENTU ČR. Senat.cz. 2008. Dostupné z: <https://www.senat.cz/xqw/xervlet/pssenat/hlasy?G=9217&O=6>. [cit. 2024-03-27].

⁶⁰ Sněmovní tisk 924/0 N.z.o pal.péči, rozhodování na konci života a eutanázii. Online. Psp.cz. 2020. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?o=8&ct=924&ct1=0>. [cit. 2024-04-09].

rozhodnutí osoby, a to i v případě, pokud si přeje ze svobodné vůle ukončit svůj život v situaci pro ni nesnesitelného utrpení.“⁶¹

Další podrobnosti nejsou bohužel zatím k dispozici.

⁶¹ Srov. *Senátorka představila návrh zákona o paliativní péči, počítá i s eutanazií. Ministerstvo je proti.* Online. Česká-justice.cz. 2024. Dostupné z: <https://www.ceska-justice.cz/2024/03/senatorka-predstavila-navrh-zakona-o-paliativni-peci-pocita-i-s-eutanazii-ministerstvo-je-proti/>. [cit. 2024-04-09].

5 Právní posouzení případů eutanázie v podmínkách České republiky

Je nutno uvést, že eutanázie není v českém trestním právu výslovně upravena. Na případy jednání vedoucí k smrti člověka, které by bylo možné jako eutanázii posoudit, však doléhají relevantní ustanovení trestního zákoníku.

5.1 Trestněprávní vymezení jednání, odpovídající eutanázii

Zprvu je nutno uvést, že jednání, jež by odpovídala svou povahou aktivní eutanázii a také to, které by spočívalo v účasti na asistované sebevraždě, jsou jednoznačně protiprávní.

Dle autora je důležité upozornit na to, že ač je eutanázie vnímána spíše jako počínání osoby, mající odbornost v oblasti zdravotnictví, může se takového jednání obecně dopustit kdokoli, tedy např. blízký příbuzný usmrceného.

Aktivní eutanázie, tedy úmyslné jednání lékaře (či kohokoliv jiného), prováděné s úmyslem usmrtit jinou osobu, by naplňovalo skutkovou podstatu vraždy, jejíž základní skutková podstata je vymezena v § 140 odst. 1 TrZ, dle něhož platí, *že kdo jiného úmyslně usmrtí, bude potrestán odnětím svobody na deset až osmnáct let.*

Pokud jde o **asistovanou sebevraždu**, která je právním řádem umožněna např. ve Švýcarsku (přičemž se autor odkazuje na text níže), pak ta by byla v České republice zřejmě posuzována jako trestný čin účasti na sebevraždě podle § 144 TrZ, přičemž dle základní skutkové podstaty platí, *že kdo jiného pohne k sebevraždě nebo jinému k sebevraždě pomáhá,⁶² bude potrestán, došlo-li alespoň k pokusu sebevraždy, odnětím svobody až na tři léta.*

V úvahu by dle autora přicházel i trestný čin **zabití** ve smyslu § 141 TrZ, dle jehož odst. 1 platí, *že kdo jiného úmyslně usmrtí v silném rozrušení ze strachu,*

⁶² Zvýraz. aut.

úleku, zmatku nebo jiného omluvitelného hnutí mysli anebo v důsledku předchozího zavrženíhodného jednání poškozeného, bude potrestán trestem odnětí svobody na tři léta až deset let. Lze se důvodně domnívat, že oním omluvitelným hnutím mysli, jež by způsobilo silné rozrušení, by mohlo být utrpení blízké osoby.

Pasivní eutanázie totiž *de facto* **legální je** (za splnění zákonných podmínek), a to s přihlédnutím k tomu, pacient je tím, kdo může dát tzv. informovaný souhlas s lékařským zákrokem. Tento souhlas může spočívat i v odmítnutí péče (tzv. negativní revers).⁶³

Podstatné je totiž to, že lékař musí ohledně léčby postupovat v souladu s přáními pacienta – a jestliže pacient další léčbu, či konkrétní postup odmítne, ač byl obeznámen s potenciálním důsledkem, tedy třeba i uspišením vlastní smrti, lékař je povinen toto respektovat.

5.2 Informovaný souhlas

Informovaný souhlas představuje zásadní projev změny chápání vztahu lékař a pacient z paternalistického, v němž byl pacient pouhým příjemcem péče, v kooperativní, kdy se pacient na volbě péče podílí a bez jehož vůle nemohou být žádné zákroky prováděny.⁶⁴

Je to dobrovolný souhlas, jež uděluje člověk, podstupující nějaký zdravotní výkon, resp. jeho zákonný zástupce, a to poté, co byl seznámen s účelem, metodou, postupem, jakož i případnými přínosy i riziky daného zákroku. Zásadními předpoklady informovaného souhlasu je to, aby člověk udělující souhlas rozuměl všemu, co o zákroku potřebuje vědět, aby souhlas nebyl udělován pod nátlakem, v tísní, či za nápadně nevýhodných podmínek, a aby byl člověk obeznámen s tím, že onen souhlas může kdykoli odvolat.⁶⁵

⁶³ Srov. ŠUSTEK, P., HOLČAPEK, T. *Zdravotnické právo*. Praha: Wolters Kluwer, 2016, s. 259.

⁶⁴ Srov. CÍSAŘOVÁ, D., SOVOVÁ, O. et al. *Trestní právo a zdravotnictví*. 2., upr. a rozš. vyd. Studijní texty (Orac). Praha: Orac, 2004, s. 66.

⁶⁵ Srov. *Informovaný souhlas*. Online. Nzip.cz. 2024. Dostupné z: <https://www.nzip.cz/rejstrikovy-pojem/1678>. [cit. 2024-04-09].

Právní úprava informovaného souhlasu je součástí zákona č. 372/2011 Sb., *o zdravotních službách a podmínkách jejich poskytování (zákon o zdravotních službách)*, ve znění pozdějších předpisů. Taktéž je upraven v *Úmluvě na ochranu lidských práv a důstojnosti lidské bytosti v souvislosti s aplikací biologie a medicíny: Úmluva o lidských právech a biomedicině* (dále i jen „Úmluva“), jež pro ČR vstoupila v platnost dne 1. října 2001.

A contrario může samozřejmě pacient vyjádřit i informovaný nesouhlas s nějakým postupem léčby. Obecně platí, že v případě, že „*svéprávný pacient odmítá léčbu, je po jeho náležitém po učení dle § 34 odst. 4 zákona o zdravotních službách od další léčby ustoupeno bez odpovědnosti lékaře za zhoršení zdravotního stavu pacienta. Pokud však informovaný nesouhlas pacienta chybí a lékař přesto nezahájí léčbu či v ní nepokračuje, může být jeho opomenutí kvalifikováno jako trestný čin neposkytnutí pomoci, jehož se lékař dopustil tím, že osobě, která je v nebezpečí smrti nebo jeví známky vážné poruchy zdraví nebo vážného onemocnění, neposkytne potřebnou pomoc, ač je podle povahy svého zaměstnání povinen takovou pomoc poskytnout.*“⁶⁶

Pokud se pacient rozhodne odmítnout léčbu, jsou mu lékařem opakovaně podány informace o jeho zdravotním stavu a důsledcích rozhodnutí. Jestliže pacient souhlas s léčbou odmítá vyslovit, a tedy léčbu odmítá, když současně nejde o případ, kdy lze zdravotní služby poskytnout bez souhlasu, vyžádá si lékař od pacienta písemné prohlášení, tzv. negativní revers. Toto prohlášení musí být vždy v písemné formě. Podepsáním negativního reversu pak pacient přijímá veškeré následky, jež z odmítnutí léčby vyplývají.⁶⁷

⁶⁶ Srov. KREJČÍKOVÁ, H. *Ukončování léčby pacienta a trestní odpovědnost lékaře*. Praha: Galén, 2014. *Theatrum medico-iuridicum*, s. 21.

⁶⁷ Srov. *Odmítnutí léčby*. Online. Vzp.cz. 2023. Dostupné z: <https://www.vzp.cz/o-nas/tiskove-centrum/otazky-tydne/odmitnuti-lecby>. [cit. 2024-04-09].

5.3 Dříve vyslovené přání

Dříve vyslovené přání je fakticky informovaným souhlasem, příp. nesouhlasem, s nějakou léčbou, jenž by mohla být v budoucnu indikována.⁶⁸ Je (kromě Úmluvy) upravena § 36 zákona o zdravotních službách, přičemž dle odst. 1 platí, že *pacient může pro případ, kdy by se dostal do takového zdravotního stavu, ve kterém nebude schopen vyslovit souhlas nebo nesouhlas s poskytnutím zdravotních služeb a způsobem jejich poskytnutí, tento souhlas nebo nesouhlas předem vyslovit (dále jen „dříve vyslovené přání“)*. Toto přání musí mít písemnou formu, s úředně ověřeným podpisem pacienta, který samozřejmě musí být řádně poučen o důsledcích svého přání.

Dříve vyslovené přání je však velmi limitováno, jelikož dle § 36 odst. 5 zákona o zdravotních službách platí, že *dříve vyslovené přání a) není třeba respektovat, pokud od doby jeho vyslovení došlo v poskytování zdravotních služeb, k nimž se toto přání vztahuje, k takovému vývoji, že lze důvodně předpokládat, že by pacient vyslovil souhlas s jejich poskytnutím; rozhodnutí o nerespektování dříve vysloveného přání pacienta a důvody, které k němu vedly, se zaznamenají do zdravotnické dokumentace vedené o pacientovi, b) nelze respektovat, pokud nabádá k takovým postupům, jejichž výsledkem je aktivní způsobení smrti, c) nelze respektovat, pokud by jeho splnění mohlo ohrozit jiné osoby, d) nelze respektovat, pokud byly v době, kdy poskytovatel neměl k dispozici dříve vyslovené přání, započaty takové zdravotní výkony, jejichž přerušeni by vedlo k aktivnímu způsobení smrti*. Je tedy zřejmé, že právě v případech, které mohou být pro pacienta zcela zásadní, kdy se např. obává nekončícího setrvání v bolestech, či v naprosté nemohoucnosti, nelze jeho utrpení ukončit.

5.4 Upuštění od marné léčby

V určité fázi nevléčitelného onemocnění může nastat okamžik, že jakákoliv léčba je marná. Taková léčba nevede k záchraně života, uchování zdraví či udržení kvality života a není v zájmu pacienta, jelikož mu nemůže pomoci a zatěžuje jej mj. zbytečným strádáním. Léčba, jež nemůže zastavit postup choroby a odvrátit smrt

⁶⁸ Srov. KREJČÍKOVÁ, H. *Ukončování léčby pacienta a trestní odpovědnost lékaře*. Praha: Galén, 2014. *Theatrum medico-iuridicum*, s. 28, 29.

pacienta není indikována, a proto nemá být zahajována, resp. nemá v ní být pokračováno. Tento koncept marné léčby ale není odbornou veřejností přijímán bezvýhradně. Kritizován je v souvislosti s tím, že o marnosti léčby nelze většinou vůbec rozhodovat jednostranně, z pozice lékaře, jelikož záleží na pacientových preferencích a jeho názoru na to, co je pro něj zbytečně zatěžující, nebo jaká pravděpodobnost úspěšnosti v kombinaci s jakými riziky už pro něj únosná není.⁶⁹

5.5 Svolení poškozeného podle § 30 trestního zákoníku

Není ovšem účelem této práce zabývat se všemi aspekty všech okolností vylučujících protiprávnost, autor se zaměří toliko na **svolení poškozeného** ve smyslu § 30 TrZ. Dle něj platí, že *(1) Trestný čin nespáchá, kdo jedná na základě svolení osoby, jejíž zájmy, o nichž tato osoba může bez omezení oprávněně rozhodovat, jsou činem dotčeny. (2) Svolení podle odstavce 1 musí být dáno předem nebo současně s jednáním osoby páchající čin jinak trestný, dobrovolně, určitě, vážně a srozumitelně; je-li takové svolení dáno až po spáchání činu, je pachatel beztrestný, mohl-li důvodně předpokládat, že osoba uvedená v odstavci 1 by tento souhlas jinak udělila vzhledem k okolnostem případu a svým poměrům. (3) S výjimkou případů svolení k lékařským zákrokům, které jsou v době činu v souladu s právním řádem a poznatky lékařské vědy a praxe, nelze za svolení podle odstavce 1 považovat souhlas k ublížení na zdraví nebo usmrcení.*

Ke svolení poškozeného je třeba připomenout, že trestní právo chrání primárně celospolečenské zájmy. V zájmu společnosti je ale i trestněprávní ochrana určitých zájmů jednotlivce. A v takovém případě se pak uplatňuje římská zásada *volenti non fit iniuria*, čili *Tomu, kdo souhlasí, se neděje křivda* – Ulpianus: Digesta, kniha 47, titul 10, fragment 1, paragraf 5). Vycházeno je z toho, že tam, kde osoba může neomezeně vykonávat svá práva, ovšem tak, aby tím nebylo dotčeno právo jiných osob nebo zájmy společnosti, je na ní, jestli svolí k tomu, aby někdo jiný zasáhl do jejího práva.⁷⁰

⁶⁹ Srov. SLÁMA O. Lze objektivně vymezit, která léčba je u nevyléčitelně nemocného pacienta marná? Několik poznámek z perspektivy onkologické paliativní péče. ŽAL A. Smrt a umírání. 1. vyd. Praha: Ústav státu a práva AV ČR 2013, str. 216-223. Cit. dle KREJČÍKOVÁ, H. *Ukončování léčby pacienta a trestní odpovědnost lékaře*. Praha: Galén, 2014. *Theatrum medico-iuridicum*, s. 38.

⁷⁰ Srov. ŠÁMAL, P. et al. *Trestní zákoník: komentář*. Velké komentáře. Praha: C.H. Beck, 2010, s. 351.

Dále platí, že subjektem oprávněným dát svolení může být jak fyzická, tak i právnická osoba,⁷¹ jejíž práva či oprávněné zájmy mají být, anebo jsou činem dotčeny. Podstatné pak je to, zdali je tato osoba v okamžiku, v němž souhlas dává, schopna posoudit s ohledem na svou rozumovou a volní způsobilost význam jednání, k němuž dává souhlas, a ovšem též jeho následky. Zásadní ovšem je to, že poškozený může dát svolení jen k zásahům do takových zájmů, o nichž může sám a bez omezení rozhodovat (tedy takovým, v nichž by činem nebylo dotčeno právo jiných osob, či zájmy společnosti). Takový souhlas typicky přichází v úvahu u trestných činů proti majetku, avšak je bezvýznamný např. u trestných činů proti životu a zdraví jako jsou vražda či zabití.⁷²

⁷¹ Což je ovšem ve zkoumané problematice zcela irelevantní. Pozn. aut.

⁷² Srov. ŠÁMAL, P. et al. *Trestní zákoník: komentář*. Velké komentáře. Praha: C.H. Beck, 2010, s. 352.

6 Právní úprava eutanázie ve vybraných zemích

V této části práce budou zmíněny právní úpravy eutanázie v několika státech, v nichž je eutanázie v nějaké podobě legální. Za tímto účelem bylo vybráno Nizozemsko, Lucembursko a Švýcarsko z evropských států, ze států mimoevropských pak Kanada. Je též vhodné zmínit, ve kterých státech světa je momentálně některá z forem eutanázie legální. viz tabulka níže.

Přehled států s legalizovanou eutanázií			
jen asistovaná sebevražda		eutanázie a asistovaná sebevražda	
stát	rok zavedení	stát	rok zavedení
Evropa			
Švýcarsko	1918	Nizozemsko	2002
Rakousko	2022	Belgie	2002
		Lucembursko	2009
		Španělsko	2021
Severní Amerika			
unijní státy USA		Kanada	2016
Oregon	1997		
Washington	2008		
Vermont	2013		
Kalifornie	2016		
Colorado	2016		
District of Columbia	2016		
Maine	2019		
New Jersey	2019		
Havaj	2019		
Nové Mexiko	2021		
Jižní Amerika			
		Kolumbie	2015
		Kuba	2023
Oceánie			
		svazové státy Austrálie	
		Viktoria	2019
		Západní Austrálie	2021
		Jižní Austrálie	2023
		Tasmánie	2022
		Queensland	2023
		Nový Zéland	2021

Tabulka 1: Přehled států s legalizovanou eutanázií⁷³

⁷³ Tabulka zpracována dle: IRISH HOSPICE FOUNDATION. *The International Experience of Assisted Dying: Irish Hospice Foundation Paper*. PDF. Dunlin, Irsko, 2023. Dostupné také

Lze doplnit, že v květnu 2023 byla sice legalizována eutanázie v Portugalsku,⁷⁴ avšak doposud nebyl přijat příslušný prováděcí předpis.⁷⁵ Koncem prosince 2023 eutanázii legalizovala Kuba⁷⁶ (a byla tedy autorem uvedena do tabulky výše), přičemž snahy o legalizaci eutanázie probíhají v současnosti též ve Francii.⁷⁷

6.1 Nizozemsko

Dle čl. 293 odst. 1 zákona *Wetboek van Strafrecht*,⁷⁸ tedy nizozemského trestního zákona, platí, že ten, kdo úmyslně ukončí život jiného na jeho výslovné a vážné přání, bude potrestán odnětím svobody až na dvanáct let nebo peněžitým trestem páté kategorie. Hned následující odst. 2 však stanoví, že trestný čin uvedený v prvním odstavci není trestný, pokud jej spáchá lékař, který při tom dodrží požadavky náležité péče uvedené v článku 2 zákona *Wet toetsing levensbeëindiging op verzoek en hulp bij zelfdoding*, tedy zákona o posuzování ukončení života na žádost a asistované sebevraždě a oznámí to v souladu s článkem 7 druhým odstavcem zákona o pohřebnictví obecnímu koronerovi. Z právě zmíněného čl. 2 zákona o posuzování ukončení života na žádost a asistované sebevraždě pak mj. vyplývá, že lékař nabyl přesvědčení, že se jedná o dobrovolnou a dobře uváženou žádost pacienta, dále pak to, že nabyl přesvědčení o beznadějném a nesnesitelném utrpení pacienta, že pacienta informoval o situaci, ve které se nachází a o perspektivách jeho stavu. Lékař taktéž musí s pacientem dojít k závěru, že pro situaci, ve které se ocitl, není jiné rozumné řešení,

z: <https://hospicefoundation.ie/wp-content/uploads/2023/04/International-Experience-of-Assisted-Dying-V3-April-23.pdf>, s. 7, a dle: *Cuba Quietly Authorizes Euthanasia*. Online. Usnews.com. 2023. Dostupné z: <https://www.usnews.com/news/world/articles/2023-12-22/cuba-quietly-authorizes-euthanasia>. [cit. 2024-04-09].

⁷⁴ Srov. *Portuguese parliament approves euthanasia*. Online. Dw.com. 2023. Dostupné z: <https://www.dw.com/en/portuguese-parliament-approves-euthanasia/a-65611228>. [cit. 2024-04-09].

⁷⁵ Srov. *Regulations on euthanasia law deferred to next government*. Online. PortugalResident.com. 2023. Dostupné z: <https://www.portugalresident.com/regulations-on-euthanasia-law-deferred-to-next-government/>. [cit. 2024-04-09].

⁷⁶ Srov. *Cuba Quietly Authorizes Euthanasia*. Online. Usnews.com. 2023. Dostupné z: <https://www.usnews.com/news/world/articles/2023-12-22/cuba-quietly-authorizes-euthanasia>. [cit. 2024-04-09].

⁷⁷ Srov. *France to decide on legalising euthanasia*. Online. TheHindu.com. 2023. Dostupné z: <https://www.thehindu.com/news/international/france-to-decide-on-legalising-euthanasia/article66695799.ece>. [cit. 2024-04-09].

⁷⁸ Srov. *Wetboek van Strafrecht*. Online. Overheid.nl. 2024. Dostupné z: https://wetten.overheid.nl/BWBR0001854/2023-10-01#BoekTweede_TiteldeelXIX_Artikel293. [cit. 2024-04-09].

konzultoval věc alespoň a jedním dalším nezávislým lékařem, který pacienta prohlédl a poskytl své písemné stanovisko k požadavkům na náležitou péči. Po splnění uvedených podmínek pak může lékař provést ukončení života nebo asistovanou sebevraždu s lékařskou péčí.⁷⁹

Vhodné je zmínit to, že dle čl. 294 odst. 1 a 2 zákona Wetboek van Strafrecht je trestné jak podněcování k sebevraždě (následuje-li), tak i pomoc k ní; výše citované § 293 odst. 2 téhož zákona se však použije obdobně.

6.2 Lucembursko

V Lucembursku je jak aktivní eutanázie, tak i asistovaná sebevražda legální na podkladě zákona Loi du 16 mars 2009 sur l'eutanázie et l'assistance au suicide,⁸⁰ který se týká jak eutanázie, tak i sebevražd asistovaných lékařem. Lékař, který provádí eutanazii nebo asistuje při sebevraždě, musí zajistit, aby byl pacient v době své žádosti způsobilý k právním úkonům, jedná-li se o pacienta ve věku od 16 do 18 let, aby měl souhlas rodičů nebo zákonného zástupce, aby žádost byla dobrovolná, promyšlená a opakovaná a nevyplývala z vnějšího tlaku. Ohledně pacienta musí platit, že se nachází v nevléčitelném stavu a neustále trpí nesnesitelnými fyzickými nebo psychickými bolestmi a tento pacient respektuje všechny zákonem stanovené⁸¹ podmínky a postupy.⁸²

Dále též platí, že, lékař je povinen informovat pacienta o jeho zdravotním stavu a očekávané délce života a projednat všechny další dosud dostupné terapeutické možnosti a jejich důsledky. Musí dospět k závěru, že jiné řešení neexistuje a musí se také poradit s dalším lékařem, aby potvrdil, že stav pacienta je neléčitelný.

⁷⁹ Srov. *Wet toetsing levensbeëindiging op verzoek en hulp bij zelfdoding*. Online. Overheid.nl. 2024. Dostupné z: <https://wetten.overheid.nl/BWBR0012410/2021-10-01>. [cit. 2024-04-09].

⁸⁰ Srov. *Legislation reglementant les soins palliatifs ainsi que l'euthanasie et l'assistance au suicide*. Online. Data.legilux.public.lu/. 2009. Dostupné z: <https://data.legilux.public.lu/filestore/eli/etat/leg/memorial/2009/a46/fr/pdf/eli-etat-leg-memorial-2009-a46-fr-pdf.pdf>. [cit. 2024-04-09].

⁸¹ Viz např. níže.

⁸² Srov. *Luxembourg: Right to Die with Dignity*. Online. Loc.gov. 2008. Dostupné z: <https://www.loc.gov/item/global-legal-monitor/2008-03-02/luxembourg-right-to-die-with-dignity>. [cit. 2024-04-09].

Během několika schůzek se svým pacientem se lékař též musí ujistit, že fyzické nebo psychické utrpení je trvalé a že pacient opakovaně žádá o ukončení života (příčemž žádost musí být písemná).⁸³

6.3 Švýcarsko

Ve švýcarské právní úpravě je rozlišována tzv. přímá aktivní eutanazie, nepřímá aktivní eutanazie, pasivní eutanazie a asistovaná sebevražda.

O **přímou aktivní eutanázii** se jedná tehdy, pokud lékař nebo jiná osoba úmyslně aplikuje pacientovi injekci, vedoucí přímo ke smrti, čímž by došlo ke spáchání trestného činu ve smyslu čl. 111 (úmyslné zabití), článku 114 (zabití na žádost) nebo článku 113 (zabití) zákona Schweizerisches Strafgesetzbuch vom 21. Dezember 1937 (Stand am 1. September 2023), tedy švýcarského trestního zákoníku (dále i jen „StGB“).

Nepřímá aktivní eutanazie je takové jednání, při němž jsou ke zmírnění utrpení použity léky, např. morfin, jež mohou mít jako vedlejší účinek zkrácení života. Možnost dřívějšího úmrtí se přitom připouští. **Tento typ eutanazie není v švýcarském trestním zákoníku výslovně upraven, avšak v zásadě je dle veřejně dostupných informací považován za povolený.** Taktéž pokyny k eutanazii vydané Švýcarskou akademií lékařských věd (též jen „pokyny SAMW“) považují tuto formu eutanazie za přípustnou.

Pasivní eutanazie spočívá v nezahájení nebo přerušení život udržujících opatření. Například se tedy jedná o vypnutí kyslíkového přístroje. Ani tato forma eutanazie není výslovně upravena zákonem, ale je považována za přípustnou. Definice je obsažena v pokynech SAMW,⁸⁴ podle kterých se za pasivní eutanazie je zřeknutí

⁸³ Srov. *Luxembourg: Right to Die with Dignity*. Online. Loc.gov. 2008. Dostupné z: <https://www.loc.gov/item/global-legal-monitor/2008-03-02/luxembourg-right-to-die-with-dignity>. [cit. 2024-04-09].

⁸⁴ Srov. *Die verschiedenen Formen der Sterbehilfe und ihre gesetzliche Regelung*. Online. Bj.admin.ch. 2024. Dostupné z: <https://www.bj.admin.ch/bj/de/home/gesellschaft/gesetzgebung/archiv/sterbehilfe/formen.html>. [cit. 2024-04-09].

se opatření pro prodloužení života nevyléčitelně nemocných. Zahrnuje vynechání medikace a technických opatření, jako je např. ventilace, zásobování kyslíkem, krevní transfuze, hemodialýza, umělá výživa, nebo nepokračování v těchto úkonech. Z lékařského hlediska je opodstatněné upustit od terapie nebo ji omezit jen na zmírnění příznaků, pokud odkládání smrti znamená pro umírajícího nepřiměřené prodloužení utrpení, přičemž základní onemocnění má nevratný průběh se špatnou prognózou. **Asistovaná sebevražda** pak ve Švýcarsku spočívá v poskytnutí smrtící látky pacientovi, kterou si aplikuje sám, bez asistence jiné osoby.⁸⁵

Pouze ten, kdo někomu pomáhá spáchat sebevraždu „ze zjištěných důvodů“ (např. obstaráním smrtící látky), je podle § 115 StGB trestán odnětím svobody až na pět let nebo peněžitým trestem. Ve Švýcarsku existují neziskové organizace, které poskytují asistovanou sebevraždu v rámci tohoto zákona a pokud je nelze obvinít ze zjištěných pohnutek, trestnímu stíhání nepodléhají. Takovou organizací je např. spolek EXIT,^{86,87} který byl založen již v roce 1982 a hlásí se k právu lidí na sebeurčení v životě a smrti. Spolek EXIT klade nejvyšší důraz na serióznost a transparentnost a spoléhá na dobrou spolupráci s úřady, lékařskou profesí, justicí a policií. Jakožto nezisková organizace je EXIT částečně osvobozen od daní a ve své sociální práci se spoléhá převážně na dary a dědictví.⁸⁸

6.4 Kanada

Kanadská právní úprava eutanázie je např. ve srovnání s právě výše zmíněnou právní úpravou švýcarskou mnohem podrobnější. Upravena kanadským trestním zákoníkem, tedy Criminal Code (R.S.C., 1985, c. C-46). Podrobně v něm je definováno,

⁸⁵ Srov. SCHWEIZERISCHE AKADEMIE DER MEDIZINISCHEN WISSENSCHAFTEN. *Richtlinien für die Sterbehilfe*. 1976. Dostupné také z: https://www.samw.ch/dam/jcr:184f3d86-8667-470e-9420-02010d734396/richtlinien_samw_sterbehilfe_1976.pdf, s. 3, 4.

⁸⁶ Srov. *Voraussetzungen einer Freitodbegleitung mit EXIT*. Online. Exit.ch. 2024. Dostupné z: <https://www.exit.ch/freitodbegleitung/voraussetzungen-einer-freitodbegleitung>. [cit. 2024-04-09].

⁸⁷ Srov. *Die verschiedenen Formen der Sterbehilfe und ihre gesetzliche Regelung*. Online. Bj.admin.ch. 2024. Dostupné z: <https://www.bj.admin.ch/bj/de/home/gesellschaft/gesetzgebung/archiv/sterbehilfe/formen.html>. [cit. 2024-04-09].

⁸⁸ Srov. *EXIT auf einen Blick*. Online. Exit.ch. 2024. Dostupné z: <https://www.exit.ch/verein/exit-auf-einen-blick/>. [cit. 2024-04-09].

jaké podmínky musí splňovat ten, kdo míní podstoupit eutanázii (jež je v Kanadě označována jako Canada's medical assistance in dying (MAID)).

Mimo jiné se musí jednat o osobu, která je starší 18 let a je duševně způsobilá, tedy je schopna sama za sebe rozhodovat o zdravotní péči, musí mít vážný a nevléčitelný zdravotní stav a musí dobrovolně požádat o lékařskou pomoc při skončení života. Tento požadavek přitom nemůže být vzejít z vnějšího tlaku nebo vlivu.

Musí tedy dát informovaný souhlas s poskytnutím lékařské pomoci při umírání. Kritéria ohledně vážného a nevléčitelného zdravotního stavu jsou vymezena tak, že taková osoba musí mít vážnou nemoc, nemoc nebo postižení, být v pokročilém stádiu zhoršování takového stavu, který nelze zvrátit, zažívá nesnesitelné fyzické nebo duševní utrpení v důsledku její nemoci, postižení nebo pokročilého stádiu zhoršování jejího stavu. To přitom nelze zmírnit za podmínek, které tato osoba považuje za přijatelné. **Nemusí** se však jednat o smrtelný stav nebo terminální stav.⁸⁹

Ohledně pacienta v terminálním stavu lze uvést, že je to takový pacient, u něhož dochází k nevratnému selhávání základních životních funkcí, což směřuje k jeho úmrtí, a to v časovém horizontu hodin až několika dnů, výjimečně týdnů.⁹⁰

Kanadská právní úprava eutanázie se stále vyvíjí, přičemž lze uvést to, že až od 18. března 2024 měla mít nárok na lékařskou pomoc při umírání osoba, u níž k takovému rozhodnutí měla vést výhradně její duševní choroba,⁹¹ a tedy ne utrpení „fyzické“, jako např. bolesti související s rakovinou a podobně. Začátkem února tohoto roku však došlo odkladu této alternativy. Kanadská vláda totiž představila právní úpravu, která odloží rozšíření eutanázie na osoby trpící výhradně duševními

⁸⁹ Srov. *Medical assistance in dying: Overview*. Online. Canada.ca. 2024. Dostupné z: <https://www.canada.ca/en/health-canada/services/health-services-benefits/medical-assistance-dying.html>. [cit. 2024-04-09].

⁹⁰ Srov. *Etické a právní aspekty paliativní péče*. Online. Is.muni.cz. 2020. Dostupné z: https://is.muni.cz/do/rect/el/estud/lf/ps19/paliativni_pece/web/pages/08_05_pece_lege_artis.html. [cit. 2024-04-09].

⁹¹ Srov. *Medical assistance in dying: Overview*. Online. Canada.ca. 2024. Dostupné z: <https://www.canada.ca/en/health-canada/services/health-services-benefits/medical-assistance-dying.html>. [cit. 2024-04-09].

chorobami, a to až do roku 2027. Tento „odklad“ je dle vyjádření kanadského ministra spravedlnosti nezbytný, dokud nebude kanadský systém zdravotní péče k implementaci takového rozšíření připraven. Dle ministra zdravotnictví Hollanda totiž bylo ze strany všech provincií, všech teritorií, jakož i ze strany Centra pro závislost a duševní zdraví a ze strany Kanadské asociace pro duševní zdraví konstatováno, že „nejsou připraveni.“.⁹²

⁹² Srov. *Liberals introduce legislation to delay expansion of assisted dying eligibility until 2027*. Online. Cbc.ca. 2024. Dostupné z: <https://www.cbc.ca/news/politics/liberals-delay-expanding-aid-1.7101560>. [cit. 2024-04-10].

Závěr

Autor dospěl k závěru, že ve srovnání se zahraničními právními úpravami je v České republice legální možnost důstojného ukončení života u nevléčitelně nemocných osob, trpících bolestmi, velmi ztížena.

Právní úprava, jež by eutanázii v některé její formě výslovně povolovala, v českém právním řádu absentuje. Lékaři sice mají jistou možnost takové jednání provést za využití informovaného souhlasu, či terminální sedace, avšak musí se v každém konkrétním případě jednat o postup *lege artis*. Okruh v úvahu přicházejících případů je proto značně omezen.

Asistovaná sebevražda se jeví jako určitá obdoba vůči negativnímu reverzu, přesto osobě na takovém jednání se podílející hrozí trestní odpovědnost pro trestný čin účast na sebevraždě ve smyslu ustanovení § 144 TrZ.

Autor zastává názor, že po prostudování odborných zdrojů, současné trestněprávní úpravy, posouzení minulých legislativních pokusů doléhajících na zkoumanou problematiku, jakož i komparováním se zahraničními právními úpravami a úvahami podmíněnými i etickými aspekty věci a s přihlédnutím k některým reálným událostem v okruhu relativně blízkých osob dospěl k závěru, že aktuální absence právní úpravy eutanázie v České republice není relevantní k vnímání člověka jakožto subjektu, který má právo rozhodovat autonomně o svém osudu, a to i ve věcech terminálních.

Současná absence právní úpravy, jež by uvedená jednání (která mohou mít různou formu) v přesně definovaných případech dekriminalizovala, či by některé případy definovala stále coby trestně postižitelné, avšak coby privilegované, je dle autorova názoru neodpovídající vnímání člověka coby samostatně se rozhodujíc osoby. Ač je toto zákonem o zdravotních službách na jedné straně deklarováno, na straně druhé je člověk – pacient ve své svobodě rozhodování mnohdy značně omezován.

Ve srovnání s právní úpravou ve zkoumaných zemích lze absenci jednoznačné právní úpravy v ČR označit za tristní, proto je dle autora práce namístě tento stav změnit.

Autor však není pro zavedení privilegované skutkové podstaty trestného činu usmrcení ze soucitu, ač byla opakovaně navrhována, jelikož skýtá mnoho problematických aspektů. Jak by kupříkladu pachatel prokazoval žádost usmrceného, směřující vůči němu s požadavkem na ukončení života? Obtížně si lze představit nějaký formulář opatřený ověřeným podpisem, neboť i negativní revers musí mít ověřený podpis. Ověřování podpisu by vzhledem ke stavu pacienta bylo nemožné.

Dle autora by bylo vhodné zavést do našeho právního řádu asistovanou sebevraždu a aktivní eutanázii po vzoru Švýcarska. V takových podmínkách bude možné vydat se k principu právní jistoty realizovat takové formy usmrcení na žádost.

Striktní pravidla, jimiž by byla ovládána veškerá jednání týkající se eutanázie, jsou naprosto nezbytná, a to jak z pohledu prevence možného zneužití eutanázie, tak i pro případnou kontrolu *ex post*.

Autor má za to, že cíle práce, jímž byla komparace právního režimu ve vztahu k eutanázii v ČR a ve vybraných zemích EU, jakož i v třetích zemích a formulace návrhů *de lege ferenda* bylo dosaženo.

Seznam použitých zdrojů

Literární zdroje

1. ARISTOTELES, „Etika Níkomachova“, Rezek, Praha 1996 s. 85, verš 1116a. Cit. dle: CÍSAŘOVÁ, D., SOVOVÁ, O. et al. *Trestní právo a zdravotnictví*. 2., upr. a rozš. vyd. Studijní texty (Orac). Praha: Orac, 2004. 183 s. ISBN 80-861-9975-4.
2. BACON, Francis - anglický filosof a vědec, žijící v letech 1561 – 1626. Zdroj: PLHÁKOVÁ, A. *Dějiny psychologie*. 2., přepracované a doplněné vydání. Psyché (Grada). Praha: Grada, 2020. 416 s. ISBN 978-80-271-2528-9.
3. CÍSAŘOVÁ, D., SOVOVÁ, O. et al. *Trestní právo a zdravotnictví*. 2., upr. a rozš. vyd. Studijní texty (Orac). Praha: Orac, 2004. 183 s. ISBN 80-861-9975-4.
4. DOLEŽAL, A. *Eutanazie a rozhodnutí na konci života: právní aspekty*. Právo-etika-společnost. Praha: Academia, 2017. 284 s. ISBN 978-802-0026-873.
5. HAŠKOVCOVÁ, Helena. Eutanazie v České republice. *Medica Revue*, 9/1996, s. 30. Cit. dle: JOŠTOVÁ, H. *Eutanazie-právní a etický problém*. Bakalářská práce, vedoucí JUDr. Tomáš Sobek, Ph.D. Brno: Právnická fakulta Masarykovy univerzity, 2015. Dostupné také z: https://is.muni.cz/th/b0sl5/Eutanazie_-_pravni_a_eticky_problem.pdf.
6. HAŠKOVCOVÁ, H. *Thanatologie: nauka o umírání a smrti*. 2., přepr. vyd. Praha: Galén 2007, s. 75. Cit. dle: ROZSYPALOVÁ M. Přístup ke smrti v moderní společnosti. https://is.muni.cz/th/r2zia/Rozsypalova_-_Diplomova_prace.doc.
7. HENZEZEL, Maria de. Smrt zblízka, ETC Publishing, r.1997, Cit. dle NIETZELOVÁ, J. Umírání a smrt z pohledu pečujících osob https://is.jabok.cz/th/jf723/Bakalarska_prace_-_korektovana.docx.
8. Cherny NI, Radbruch L, The Board of EAPC. European Association for Palliative Care (EACP) recommended framework for the use of sedation in palliative care. *Palliat Med* 2009; 23: 581–593. Cit. dle: KALA, M. Etické a komunikační aspekty terminální analgosedace. *Medicína pro praxi*. 2014, roč. 11, č. 6, s. 266-268. ISSN 1803-5310.
9. JABLONICKÝ, T. Pokus o reformu československého trestního práva - osnova trestního zákona z let 1921-1926. In: *Právněhistorické studie* / Praha: Karolinum Sv. 43, (2013).

10. KRATOCHVÍL, V. Kategorizace deliktů (trestně právních a navazujících). Brno: Univerzita J. E. Purkyně, 1984, s. 49-50. Cit. dle: JAHODOVÁ, Š. *Kategorizace trestných činů v českém trestním zákoníku*. Diplomová práce, vedoucí Prof. JUDr. Jiří Jelínek, CSc. Praha: Univerzita Karlova v Praze, 2021, s. 48. Dostupné také z: <https://dspace.cuni.cz/bitstream/handle/20.500.11956/170131/120406406.pdf?sequence=1>.
11. KRATOCHVÍL, V.: Euthanasie, dysthanasie, eubiosie a kvalita lidského života a umírání. In: FENYK, Jaroslav (ed.). *Poceta Dagmar Císařové k 75. narozeninám*. Praha: LexisNexis CZ, 2007, s. 51-60. 166 s. ISBN 978-80-86920-25-2.
12. KREJČÍKOVÁ, H. *Ukončování léčby pacienta a trestní odpovědnost lékaře*. Praha: Galén, 2014. *Theatrum medico-iuridicum*. 143 s. ISBN 978-80-7492-167-4
13. Křižanová K. Etické hl'adiská paliativnej sedatívnej liečby. *Paliat Med Liec Boles* 2009; 2: 24–25. Cit. dle: KALA, M. Etické a komunikační aspekty terminální analgosedace. *Medicína pro praxi*. 2014, roč. 11, č. 6, s. 266-268. ISSN 1803-5310.
14. KYNCL, V. *Stroje na smrt: plynové vozy a nacistická technologie konečného řešení*. Traumata války. Praha: Epoque, 2014. 304 s. ISBN 978-80-7425-222-8.
15. LOUČKA, M., ŠPINKA, Š., ŠPINKOVÁ, M. *Eutanazie. Víme, o čem mluvíme?* Praha: Cesta domů, 2016. 42 s. ISBN 978-80-88126-08-9.
16. MORE Thomas - anglický filozof a politik a spisovatel, žijící v letech 1478 – 1535. Zdroj: HRUBEC, M., BRABEC, M., MINÁŘOVÁ, M. *Základní příjem ve světě: argumenty, experimenty, dějiny*. Praha: Epoque, 2021. 136 s. ISBN 978-80-278-0031-5.
17. PLATÓN, „Ústava“, Nakladatelství Svoboda, Praha 1993, verš 410a . Cit. dle: CÍSAŘOVÁ, D., SOVOVÁ, O. et al. *Trestní právo a zdravotnictví*. 2., upr. a rozš. vyd. Studijní texty (Orac). Praha: Orac, 2004. 183 s. ISBN 80-861-9975-4.
18. SLÁMA O. Lze objektivně vymezit, která léčba je u nevléčitelně nemocného pacienta marná? Několik poznámek z perspektivy onkologické paliativní ŽAL A. Smrt a umírání. 1. vyd. Praha: Ústav státu a práva AV ČR 2013, str. 216-223. Cit. dle KREJČÍKOVÁ, H. *Ukončování léčby pacienta a trestní odpovědnost lékaře*. Praha: Galén, 2014. *Theatrum medico-iuridicum*. 143 s. ISBN 978-80-7492-167-4.
19. ŠÁMAL, P. et al. *Trestní zákoník: komentář*. Velké komentáře. Praha: C.H. Beck, 2010. 1287 s. ISBN 978-80-7400-109-3.

20. ŠÁMAL, P.: Usmrcení na žádost v návrhu trestního zákoníku. In: FENYK, Jaroslav (ed.). *Pocita Dagmar Císařové k 75. narozeninám*. Praha: LexisNexis CZ, 2007, s. 130-139. 166 s. ISBN 978-80-86920-25-2.
21. ŠUSTEK, P., HOLČAPEK, T. *Zdravotnické právo*. Praha: Wolters Kluwer, 2016. 650 s. ISBN 978-807-5523-211.
22. Ulpianus: Digesta, kniha 47, titul 10, fragment 1, paragraf 5). Cit. dle: ŠÁMAL, P. et al. *Trestní zákoník: komentář*. Velké komentáře. Praha: C.H. Beck, 2010. 1287 s. ISBN 978-80-7400-109-3, s. 352.
23. VÁCHA, M. *Eutanázie: Definice, historie, legislativa, etika*. Praha: Grada, 2019. 112 s. ISBN 978-80-271-2575-3.

Elektronické zdroje

1. 303/06 - *Návrh senátního návrhu zákona senátorky Václavy Domšové o důstojné smrti*. [online]. SENÁT PARLAMENTU ČR. Senat.cz. 2008. [cit. 2024-03-27].
Dostupné z WWW:
< <https://www.senat.cz/xqw/xervlet/pssenat/hlasy?G=9217&O=6>>.
2. § 211 StGB. Mord: Strafgesetzbuch für das Deutsche Reich vom 15. Mai 1871 [1. Januar 1872–15. September 1941] § 211. „*Wer vorsätzlich einen Menschen tötet, wird, wenn er die Tötung mit Überlegung ausgeführt hat, wegen Mordes mit dem Tode bestraft.*“ Zdroj: § 211 StGB. Mord - Strafgesetzbuch für das Deutsche Reich vom 15. Mai 1871. [online]. Lexetius.com. 2024. [cit. 2024-04-09]. Dostupné z WWW: < <https://lexetius.com/StGB/211,6#note-sign1>>.
3. *Citáty z Katechismu katolícké cirkve 2276-2279; 2324 - Eutanazie*. [online]. Pastorage.cz. 2000. [cit. 2024-02-18].
Dostupné z WWW: < <https://www.pastorage.cz/tematicke-texty/2276-2279-2324>>.
4. *Cuba Quietly Authorizes Euthanasia*. [online]. Usnews.com. 2023. [cit. 2024-04-09].
Dostupné z WWW: < <https://www.usnews.com/news/world/articles/2023-12-22/cuba-quietly-authorizes-euthanasia>>.
5. *Čtvrtek 14. října 2004*. [online]. Psp.cz. 2004. [cit. 2024-04-09]. Dostupné z WWW: < <https://www.psp.cz/eknih/2002ps/stenprot/036schuz/s036084.htm>>.
6. *Čtvrtek 14. října 2004*. [online]. Psp.cz. 2004. [cit. 2024-04-09]. Dostupné z WWW: < <https://www.psp.cz/eknih/2002ps/stenprot/036schuz/s036089.htm>>.
7. *Die verschiedenen Formen der Sterbehilfe und ihre gesetzliche Regelung*. [online]. Bj.admin.ch. 2024. [cit. 2024-04-09]. Dostupné z WWW: < <https://www.bj.admin.ch/bj/de/home/gesellschaft/gesetzgebung/archiv/sterbehilfe/formen.html>>.
8. DOMŠOVÁ, V. *Návrh senátorky Václavy Domšové senátního návrhu zákona o důstojné smrti*. 2008. [cit. 2024-04-09]. Dostupné také z: https://www.senat.cz/xqw/xervlet/pssenat/webNahled?id_doc=47525&id_var=40369>.

9. *Etické a právní aspekty paliativní péče*. [online]. Is.muni.cz. 2020. [cit. 2024-04-09]. Dostupné z WWW: <https://is.muni.cz/do/rect/el/estud/lf/ps19/paliativni_pecce/web/pages/08_05_pecce_lege_artis.html [cit. 2024-04-09].
10. *EXIT auf einen Blick*. [online]. Exit.ch. 2024. [cit. 2024-04-09]. Dostupné z WWW: <<https://www.exit.ch/verein/exit-auf-einen-blick/>>.
11. *France to decide on legalising euthanasia*. [online]. TheHindu.com. 2023. [cit. 2024-04-09]. Dostupné z WWW: <<https://www.thehindu.com/news/international/france-to-decide-on-legalising-euthanasia/article66695799.ece>>.
12. *Informovaný souhlas*. [online]. Nzip.cz. 2024. [cit. 2024-04-09]. Dostupné z WWW: <<https://www.nzip.cz/rejstrikovy-pojem/1678>>.
13. IRISH HOSPICE FOUNDATION. *The International Experience of Assisted Dying: Irish Hospice Foundation Paper*. PDF. Dunlin, Irsko, 2023. [cit. 2024-04-09]. Dostupné z WWW: <<https://hospicefoundation.ie/wp-content/uploads/2023/04/International-Experience-of-Assisted-Dying-V3-April-23.pdf>>, s. 7.
14. *Lege artis*. [online]. MINISTERSTVO ZDRAVOTNICTVÍ ČR A ÚSTAV ZDRAVOTNICKÝCH INFORMACÍ A STATISTIKY ČR. Nzip.cz: Národní zdravotnický informační portál. 2024. [cit. 2024-03-16]. Dostupné z WWW: <<https://www.nzip.cz/rejstrikovy-pojem/1679>>.
15. *Legislation reglementant les soins palliatifs ainsi que l'euthanasie et l'assistance au suicide*. [online]. Data.legilux.public.lu/. 2009. [cit. 2024-04-09]. Dostupné z WWW: <<https://data.legilux.public.lu/filestore/eli/etat/leg/memorial/2009/a46/fr/pdf/eli-etat-leg-memorial-2009-a46-fr-pdf.pdf>>.
16. *Liberals introduce legislation to delay expansion of assisted dying eligibility until 2027*. [online]. Cbc.ca. 2024. Dostupné z WWW: <<https://www.cbc.ca/news/politics/liberals-delay-expanding-aid-1.7101560>>.
17. *Luxembourg: Right to Die with Dignity*. [online]. Loc.gov. 2008. [cit. 2024-04-10]. Dostupné z WWW: <<https://www.loc.gov/item/global-legal-monitor/2008-03-02/luxembourg-right-to-die-with-dignity>>.

18. *Medical assistance in dying: Overview*. [online]. Canada.ca. 2024. [cit. 2024-04-09]. Dostupné z WWW: <<https://www.canada.ca/en/health-canada/services/health-services-benefits/medical-assistance-dying.html>>.
19. MUNZAROVÁ, M. Vybrané kapitoly z lékařské etiky. I. Smrt a umírání. Brno: Masarykova univerzita v Brně. Středisko pro pomoc studentů se specifickými nároky, 2003. [cit. 2024-04-09]. Dostupné z WWW: <https://is.muni.cz/th/nqnii/Pravo_na_dustojne_umirani._Pravne-filozoficka_analyza_problemu..pdf>.
20. *Odmítnutí léčby*. [online]. Vzp.cz. 2023. [cit. 2024-04-09]. Dostupné z WWW: <<https://www.vzp.cz/o-nas/tiskove-centrum/otazky-tydne/odmitnuti-lecby>>.
21. *Regulations on euthanasia law deferred to next government*. [online]. PortugalResident.com. 2023. [cit. 2024-04-09]. Dostupné z WWW: <<https://www.portugalresident.com/regulations-on-euthanasia-law-deferred-to-next-government/>>.
22. *Rezistentní / refrakterní*. [online]. ČESKÁ ONKOLOGICKÁ SPOLEČNOST ČLS J.E.P. Linkos.cz. 2024. [cit. 2024-03-25]. Dostupné z WWW: <<https://www.linkos.cz/slovnicek/refrakterni-nadorove-onemocneni/>>.
23. *Sebevražda*. [online]. NEŠPOR, Z. R. Sociologická encyklopedie. 2017. [cit. 2023-10-17]. Dostupné z WWW: <<https://encyklopedie.soc.cas.cz/w/Sebevra%C5%BEda>>.
24. *Senátorka představila návrh zákona o paliativní péči, počítá i s eutanazií. Ministerstvo je proti*. [online]. Česká-justice.cz. 2024. [cit. 2024-04-09]. Dostupné z WWW: <<https://www.ceska-justice.cz/2024/03/senatorka-predstavila-navrh-zakona-o-paliativni-peci-pocita-i-s-eutanazii-ministerstvo-je-proti/>>.
25. SCHWEIZERISCHE AKADEMIE DER MEDIZINISCHEN WISSENSCHAFTEN. *Richtlinien für die Sterbehilfe*. 1976. [cit. 2024-04-09]. Dostupné z WWW: <https://www.samw.ch/dam/jcr:184f3d86-8667-470e-9420-02010d734396/richtlinien_samw_sterbehilfe_1976.pdf>.
26. *Smrt*. [online]. NEŠPOR, Z. R. Sociologická encyklopedie. 2017. [cit. 2023-10-15]. Dostupné z WWW: <<https://encyklopedie.soc.cas.cz/w/Smrt>>.

27. *Sněmovní tisk 744/0, část č. 1/20 V.n.z trestní zákoník - EU*. [online]. Psp.cz. 2004. [cit. 2024-04-09]. Dostupné z WWW: < <https://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=4&CT=744&CT1=0>>.
28. *Sněmovní tisk 924/0 N.z.o pal.pěči, rozhodování na konci života a eutanázii*. [online]. Psp.cz. 2020. [cit. 2024-04-09]. Dostupné z WWW: < <https://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?o=8&ct=924&ct1=0>>.
29. *Středa 12. října 2005*. [online]. Psp.cz. 2005. [cit. 2024-04-09]. Dostupné z WWW: < <https://www.psp.cz/eknih/2002ps/stenprot/048schuz/s048061.htm#r2>>.
30. VANTUCH, J. *Nový trestní zákoník č. 40/2009 Sb.* [online]. Ekonom.cz. 2009. [cit. 2024-04-09]. Dostupné z WWW: < <https://pravnicaradce.ekonom.cz/c1-38730700-novy-trestni-zakonik-c-40-2009-sb>>.
31. *Voraussetzungen einer Freitodbegleitung mit EXIT*. [online]. Exit.ch. 2024. [cit. 2024-04-09]. Dostupné z WWW: < <https://www.exit.ch/freitodbegleitung/voraussetzungen-einer-freitodbegleitung>>.
32. *Vzpomínka na profesora Jičínského*. [online]. KUDRNA, J. Česká justice. 2020. [cit. 2024-03-30]. Dostupné z WWW: < <https://www.ceska-justice.cz/blog/vzpominka-profesora-jicinskeho/>>.
33. *Wetboek van Strafrecht*. [online]. Overheid.nl. 2024. [cit. 2024-04-09]. Dostupné z WWW: < https://wetten.overheid.nl/BWBR0001854/2023-10-01#BoekTweede_TiteldeelXIX_Artikel293>.
34. *Wet toetsing levensbeëindiging op verzoek en hulp bij zelfdoding*. [online]. Overheid.nl. 2024. [cit. 2024-04-09]. Dostupné z WWW: < <https://wetten.overheid.nl/BWBR0012410/2021-10-01>>.

Legislativní dokumenty

1. ČESKO. Sdělení-akt mezinárodního práva Ministerstva zahraničních věcí č. 96/2001 Sb. m. s., o přijetí Úmluvy na ochranu lidských práv a důstojnosti lidské bytosti v souvislosti s aplikací biologie a medicíny: Úmluva o lidských právech a biomedicíně. In *Sbírka mezinárodních smluv České republiky*. 2001, částka 44, s. 1897-1920. Dostupné z WWW: <<https://www.e-sbirka.cz/sm/2001/96/0000-00-00>>. ISSN 1211-1244.
2. ČESKO. Zákon č. 89 ze dne 3. února 2012 občanský zákoník. In *Sbírka zákonů České republiky*. 2012, částka 33, s. 1026-1368. Dostupné z WWW: <<https://www.e-sbirka.cz/sb/2012/89>>. ISSN 1211-1244.
3. ČESKO. Zákon č. 372 ze dne 6. listopadu 2011 o zdravotních službách a podmínkách jejich poskytování (zákon o zdravotních službách). In *Sbírka zákonů České republiky*. 2011, částka 131, s. 4730-4801. Dostupné z WWW: <<https://www.e-sbirka.cz/sb/2011/372>>. ISSN 1211-1244.
4. ČESKO. Zákon č. 40 ze dne 8. ledna 2009 trestní zákoník. In *Sbírka zákonů České republiky*. 2009, částka 11, s. 354-464. Dostupné z WWW: <<https://www.e-sbirka.cz/sb/2009/40>>. ISSN 1211-1244.
5. ČESKO. Zákon č. 285 ze dne 30. května 2002 o darování, odběrech a transplantacích tkání a orgánů a o změně některých zákonů (transplantační zákon) In *Sbírka zákonů České republiky*, 2002. částka 103, s. 6050-6071. Dostupné z WWW: <<https://www.e-sbirka.cz/sb/2002/285>>. ISSN 1211-1244.
6. ČESKOSLOVENSKO. Zákon č. 40 ze dne 26. února 1964 občanský zákoník. In *Sbírka zákonů České republiky*. 1964, částka 19, s. 201-248. Dostupné z WWW: <<https://www.e-sbirka.cz/sb/1964/40/2013-01-01>>.

Zahraniční právní předpisy

1. LUCEMBURSKO. Loi du 16 mars 2009 sur l'eutanázie et l'assistance au suicide.
Dostupné z WWW: <<https://legilux.public.lu/eli/etat/leg/loi/2009/03/16/n2/jo>>.
2. Canada Criminal Code (R.S.C., 1985, c. C-46)
Dostupné z WWW: <<https://laws-lois.justice.gc.ca/eng/acts/c-46/>>.
3. Schweizerisches Strafgesetzbuch vom 21. Dezember 1937 (Stand am 1. September 2023).
Dostupné z WWW: <https://www.fedlex.admin.ch/eli/cc/54/757_781_799/de>.
4. Wetboek van Strafrecht, Stb. 1881, 35.
Dostupné z WWW: <<https://wetten.overheid.nl/BWBR0001854/2024-01-01>>.
5. Wet toetsing levensbeëindiging op verzoek en hulp bij zelfdoding.
Dostupné z WWW: <<https://wetten.overheid.nl/BWBR0012410/2021-10-01>>.
6. Uherský trestní zákon čl. V/1878.
7. Trestní zákoník pro Německou Říši ze dne 15. května 1871, ve znění účinném do 15. září 1941.

Seznam zkratk

OZ	zákon č. 89/2012 Sb., <i>občanský zákoník</i> , ve znění pozdějších předpisů
SAMW	pokyny k eutanazii vydané Švýcarskou akademií lékařských věd
StGB	Schweizerisches Strafgesetzbuch vom 21. Dezember 1937
TrZ	zákon č. 40/2009 Sb., <i>trestní zákoník</i> , ve znění pozdějších předpisů
Úmluva	Úmluva o lidských právech a biomedicině

Seznam tabulek

Tabulka 1: Přehled států s legalizovanou eutanázií	44
--	----